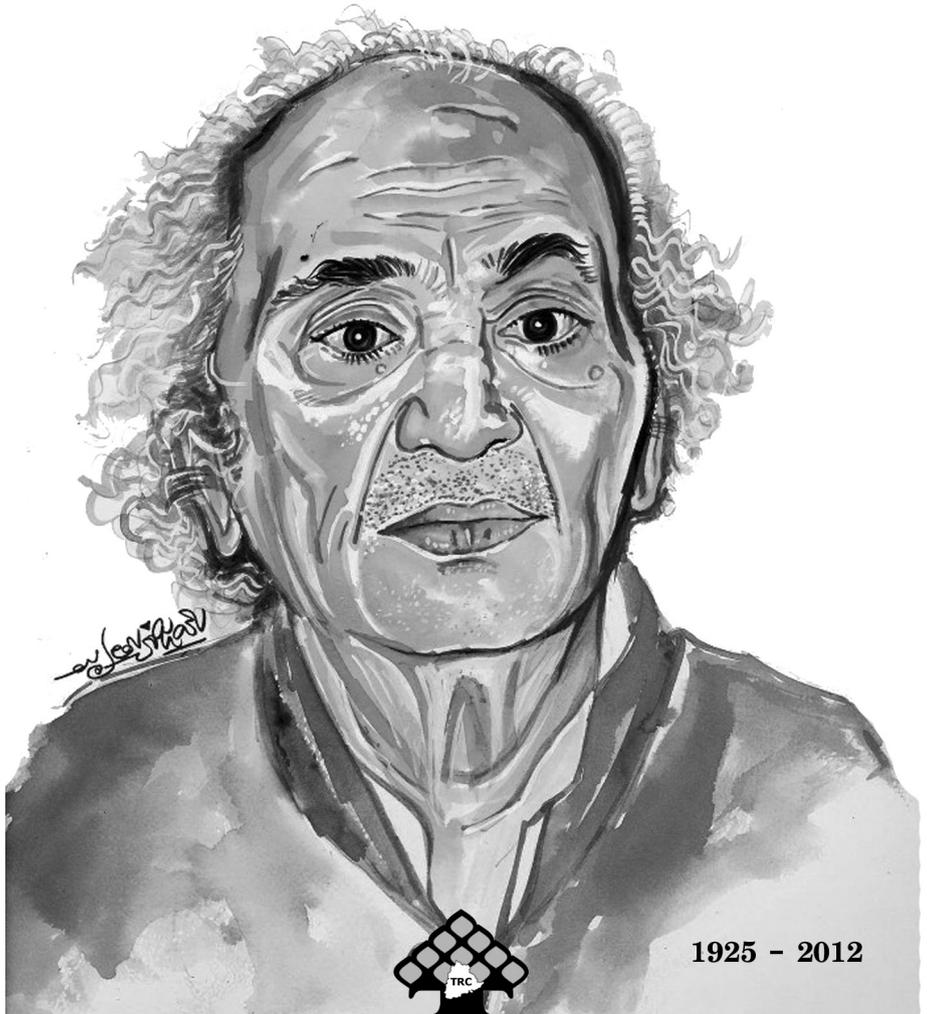

4

తెలంగాణ కళాత్మక హృదయం
డాక్టర్. కాపు రాజయ్య

మనిషి

1925 - 2012

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్

హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్

2012

తెలంగాణ కళాత్మహృదయం

డాక్టర్. కాపు రాజయ్య

Telangana Kalatmakahrudayam Dr. Kaapu Rajaiiah

ప్రచురణ కాలం : డిసెంబర్, 2012
Edition : December, 2012

ప్రచురణ : తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్, హైదరాబాద్
Published by : Telangana Resource Centre, Hyderabad.

ప్రచురణ కర్త : ఎం. వేదకుమార్, చైర్మన్, తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్
Publisher : M. Vedakumar, Chairman, Telangana Resource Centre

సంపాదకులు : బొనకర్తి సోమేశ్వర్, కో-ఆర్డినేటర్, తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్
Editor : Bonakurthy Someshwar, Co-ordinator, Telangana Resource Centre

ప్రతులకు : తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్

“చంద్రం” 490, స్ట్రీట్ నెం. 11, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్.
trchyd@gmail.com; Mobile : 9959922022
www.trchyd.org

దిశ పుస్తక కేంద్రం • సహచర బుక్ మార్కెట్ • నవోదయ బుక్ హౌస్

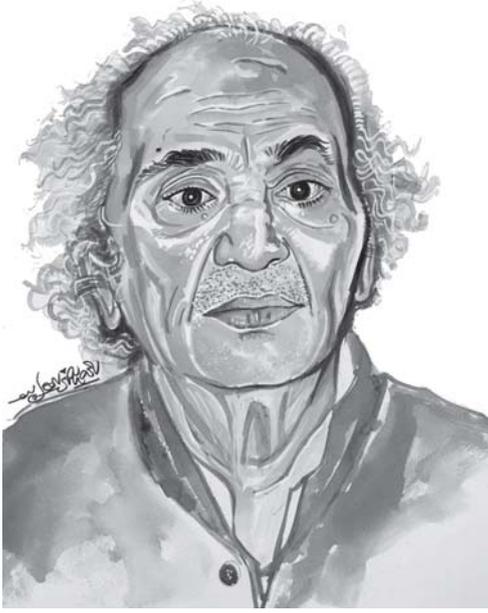
వెల : రూ. 15/-

Printed at :

DECCAN PRESS Azamabad, Hyderabad. Ph.+91-040-27678411
e-mail : deccan.press@yahoo.com

తెలంగాణ కళాత్మకహృదయం

డాక్టర్. కాసు రాజయ్య

1925 - 2012

TELANGANA
RESOURCE CENTRE

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్

హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్

విషయ సూచిక

ముందుమాట :

చిత్ర రాజానికి కన్నీటి వీడ్కోలు	వేదకుమార్. యం	3
తెలంగాణపు తెలుగుతనం	కొండపల్లి శేషగిరిరావు	5
రంగులా ప్రపంచంలో రమణీయ శిఖరం	నందిని సిధారెడ్డి	9
తెలంగాణ సాంస్కృతిక రాయబారి	చుక్కా రామయ్య	13
రంగుల వ్యాకరణం	డాక్టర్ నాశేశ్వరం శంకరం	17
కాలం గీసిన వర్ణ చిత్రం	డా॥ వెనిగళ్ళ రాంబాబు	21
జన జీవన దర్పణాలు.... రాజయ్య చిత్రాలు	సిద్దెంకి	26
తెలంగాణ జీవన చిత్రరాజం	తిరుమల సుప్రసన్నాచార్య	29
చిత్రకళకు 'రాజయ్య'	ఆంధ్రజ్యోతి ఎడిటోరియల్	33
పల్లె పన్నీరు..... కాపు రాజయ్య!	పున్నా కృష్ణమూర్తి	37
బెజవాడలో రాజయ్య	టి. వెంకట్రావ్	39
జాతి బోమ్మలు.....	తిరుమల సుప్రసన్నాచార్య	41

అనుబంధం :

కన్నీటి నివాళి	45	
అవార్డులు... రివార్డులు...	47	
సిద్దిపేట 'సిద్దుడు'!	జూలూరు గౌరీశంకర్	48

రచనలకు ఆహ్వానం

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ ప్రచురించనున్న నెగడు - 11 తెలంగాణలో గుట్టల విధ్వంసం అనే అంశంపై వ్యాసాలు అందించగలరు. టి.ఆర్.సి. నిర్వహించిన చర్చ ప్రసంగాలతో పాటు వ్యాసాలను ప్రచురించనున్నాం. పరిశోధకులు, ఉద్యమకారులు, విద్యార్థులు మరియు మిత్రులందరూ తమ ప్రాంతంలో విధ్వంసమవుతున్న గుట్టలు, కనుమరుగవుతున్న చెరువులు, కుంటలు, వాగులకు సంబంధించిన వ్యాసాలను తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ చిరునామాకు పంపించగలరు:

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్

“చంద్రం” 490, స్ట్రీట్ : 11, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్ - 500 029.

చిత్ర రాజానికి కన్నీటి వీడ్కోలు

తెలంగాణ బతుకు చిత్రాన్ని, గ్రామీణ జానపద జీవన సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని సజీవ చిత్రాలుగా మలచిన కుంచె ఆగిపోయింది. పల్లెల్లోని ప్రకృతి అందాలను, గ్రామీణ ప్రాంత ప్రజల జీవనశైలిని, ఆ ప్రాంత సంస్కృతిని, తెలంగాణ కీర్తిని తన కుంచె విన్యాసాల ద్వారా ఖండాంతరాలకు వ్యాప్తి చేసిన చిత్రకారుడు డాక్టర్ కాపు రాజయ్య. పల్లె ప్రజల బతుకు వెతలను గ్రామ సీమల అందాలను చిత్రాలుగా మలచిన ఆయన మరణంతో తెలంగాణ పల్లె మూగబోయింది. తెలంగాణ జానపద జీవన సరళికి వర్ణాభిషేకం చేసిన కళాతపస్వి, దేశ విదేశాలలో చిత్రకళా ప్రదర్శనలు నిర్వహించి పల్లె అందాలను అంతర్జాతీయంగా పరిచయం చేసిన ఆయన అస్తమయం వార్తతో యావత్ కళా ప్రపంచం కన్నీటిమయమయ్యింది.

తెల్లటి లాల్మీ, పైజామా... ఇదే ఆహార్యంతో సైకిలెక్కి రోజూ ఉదయాన్నే మెదక్ రోడ్లోని కళాభవన్ నుండి కూరగాయల మార్కెట్ వరకు సాగిపోయే నిరాడంబర జీవనశైలి రాజయ్యది. ఆ దారిలో ఎదురయ్యే ప్రతి వ్యక్తి చేతులూ ఆయన్ను చూడగానే అప్రయత్నంగానే ముకుళించుకుంటాయి. ఎంత ఎదిగినా ఒదిగి ఉండే ఆయన గురించి సిద్ధిపేట వాసుల్లో ఎవరినైనా అడిగితే ఆప్యాయంగా, సగర్వంగా 'మా రాజయ్య సారు' అని చెప్పుకుంటారు. అంతటి నిరాడంబరుడు, మానవతావాది, స్నేహశీలి కాపు రాజయ్య.

కాపు రాజయ్య ఒక్కొక్క కళాఖండం అపురూపమైనది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహీత సామల సదాశివ దగ్గర రంగులు కలపడం నేర్చుకున్న రాజయ్య చిత్రకారుడిగా అంతర్జాతీయంగా పేరు గడించాడు. సిద్ధిపేటలో ఆయన ఏర్పాటు చేసిన కళా క్షేత్రంలో ఆయన దగ్గర ఎందరో శిష్యురికం చేసి వర్ధమాన చిత్రకారులుగా ఎదిగారు. తెలంగాణ ఆడపడుచులు జరుపుకునే బతుకమ్మ చిత్రం అంతర్జాతీయంగా గుర్తింపు పొందింది. అలాగే గీత కార్మికుల చిత్రాలు ప్రసిద్ధిచెందాయి. రైతుల జీవన విధానంపై ఆయన గీసిన చిత్రాలు చరిత్రకెక్కాయి. అదేవిధంగా దుర్గ చిత్రపటం, బోనాలు చిత్రం, సెవెన్ హిల్స్, గుసగుసలు, శాశ్వత ప్రేమ, గోపీకృష్ణ తదితర చిత్రాలు ఆయనకు అంతర్జాతీయ కీర్తిని అందించాయి.

ఒక నిరుపేద కుటుంబంలో జన్మించి, నకాషి చిత్రాల పట్ల ఆకర్షితుడయిన ఆయన కృషి, పట్టుదల, సాధనలతో అంచెలంచెలుగా ఎదుగుతూ వైవిధ్యభరితమైన చిత్రాలు ఆవిష్కరించారు. తెలంగాణ గ్రామీణ సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే విధంగా శ్రామికుల శ్రమను వివిధ రూపాల్లో సజీవంగా చిత్రించిన మహానుభావుడు. శ్రమైక జీవుల పనిపాటలను కళ్ళకు కట్టినట్లు చిత్రించడంలో రాజయ్యకు సాటిలేరని చెప్పడం అతిశయోక్తి కాదు.

కాపు రాజయ్యగారితో మా కుటుంబానికి చాలా సన్నిహిత సంబంధం ఉంది. ఆయన మరణానికి నెల రోజుల ముందు వారి అనారోగ్య విషయం తెలిసి పలకరించడానికి వెళ్ళాము. అప్పుడు వారి కుటుంబ సభ్యులతో అనేక విషయాలను చర్చించుకున్నాం. అంత అనారోగ్యంలోకూడా ఆయన ఇంటికి వెళ్ళగానే లేచి ఆప్యాయంగా ఆహ్వానించారు. ఆయనతో సదాశివగారి స్వరలయలు పుస్తకానికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమి (2011)పురస్కారం లభించిన విషయాన్ని ఆయనతో పంచుకున్నాం. అదే సందర్భంలో తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్(టిఆర్సి) ప్రచురించిన నెగడు, మనిషి సంచికలను, చెలిమి ఫౌండేషన్ ప్రచురించిన మౌఖిక సాహిత్యం, తెలుగు రాతప్రతులు, బుజ్జాయి, పంచతంత్రం పుస్తకాలను ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ పుస్తకాలను తనయొక్క కళాక్షేత్రంలో పెట్టమని అడిగినప్పుడు ఆయన చాలా చనువుగా అక్కడ కాకపోతే ఇంకెక్కడ పెడతాను అని చెప్పూ, కుటుంబ విషయాలను చర్చిస్తూ మా తండ్రిగారితో మా కుటుంబంతో ఉన్న అనుబంధాన్ని పంచుకున్నారు.

కళాభిమానుల గుండెల్లో పెట్టుకున్న కాపురాజయ్యకు అనేక అవార్డులు వరించాయి. కాని పద్మ పురస్కారం అందించడంలో మాత్రం రాష్ట్రప్రభుత్వం పట్టించుకోకపోవడంవల్ల వారికి ఆ అవార్డు దక్కలేకపోయింది. చిత్రకళా లోకంలో తనదైన ముద్ర వేసిన రాజయ్యగారికి నివాళి చెప్పడమంటే గ్రామీణ మట్టి వాసన నిండిన ఆయన చిత్రాలను భావితరాలకు అందించడమే, తెలంగాణ సంస్కృతిని సంపదను కాపాడడమే.

- వేదకుమార్. యం

చైర్మన్, తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్

తెలంగాణ ప్రాంతానికే పేరున్న మొదటి చిత్రకారుడు కాపు రాజయ్య. ఆయన వేసిన చిత్రాలు దేశవ్యాప్తంగా పేరు, ప్రఖ్యాతులుగాంచాయి. ఆయన మృతి తీరని లోటు. బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలిని కోల్పోవడం బాధాకరం.

- అన్నవరం శ్రీనివాస్, చిత్రకారుడు

తెలంగాణపు తెలుగుతనం

(ఇటీవలే కీర్తిశేషులైన ప్రముఖ చిత్రకారుడు కొండపల్లి శేషగిరిరావు 1966లో కాపు రాజయ్యకు జరిగిన సన్మానోత్సవం సందర్భంగా ఆయన గురించి రాసినవ్యాసాన్ని నివాళిగా పునర్ముద్రిస్తున్నాం)

రాజయ్య నా చిరకాల మిత్రుడు- మేముభయులం స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్ అండ్ క్రాఫ్ట్స్లో ఇంచుమించు రెండేళ్ళ తేడాతో డిప్లొమా తీసుకున్నాం. నేనతని గుణగణాలను కొంతైనా గుర్తెరుగుతాను. అతనికి బాల్యం నుంచి సహజమైన పట్టుదల, దీక్ష, కృషి చేయటం అలవాటు. విద్యార్థి దశ పూర్తయిన తరువాత సిద్దిపేటలో ఉదర పోషణకై స్థిరపడి పల్లె పట్టుల వాతావరణం బాగా జీర్ణించుకొన్నాడు. అది అతని మనోఫలకంపై ముద్ర వేసింది. పల్లెల్లోని జీవితానికి అలవాడి ఆ జీవితంలోని రసమాధుర్యాన్ని తనివితీరా గ్రోలి చిత్రాలలో నింపి తెట్టెలు గట్టినాడు. రాజయ్య జానపద శైలిలో ప్రత్యేక కృషి చేసి విజయం సాధించినాడు. ఈ జానపద శైలిలోనున్న చిత్రాలు తరచుగా మనం పెద్దమ్మలోళ్ళ గుళ్ళ, కాకిపడగల వాండ్ల చిత్రాలు, కాటంరాజు కథల చిత్రాలు, పేడ బొమ్మల్లో పాత నిర్మల్ చిత్రాల్లో, మచిలీపట్నం అద్దకాలపై మనకు గోచరిస్తాయి. వీటిని వేసే వాండ్లకు, స్వాభావికత నూతన సృష్టియంటే ఏమిటో తెల్వదు. వాళ్ళ పూర్వీకుల పంథాలో యాంత్రికంగా నకలు చేయటం మాత్రం వారికి ఎరుక! ఆధునిక యుగంలో మనదని చెప్పుకోదగ్గ ఏ కళలు గూడా సన్నగిల్లి చిత్రకారుల కుటుంబాలు చిన్నాభిన్నమై బ్రతుకుదెరువుకై అన్యవృత్తులు అవలంబించారు. ఈ కళలు అడుగంటిన ఆ రోజుల్లో దాన్ని ఆదుకొని తన సృజనాత్మక శక్తిని జోడించి కృషి చేసినాడు రాజయ్య. జానపద కళ శాస్త్రీయంగా గుర్తించబడలేదు. దాని సొబగు బంతి పూవులాంటిదని ప్రతీతి. కాని రాజయ్య శైలి బంతిపూవులో చేమంతి వాసనలు కల్గింప జేసినది. దీనికి కారణం ఆయనలోనున్న సృజనాత్మక శక్తి. కాని రాజయ్య ప్రత్యేకించి యే జానపద శైలినీ నిక్కచ్చిగా అనుకరించలేదు.

భారతదేశంలో నేడు ముఖ్యంగా రెండు విధాల చిత్రకళ సాగుచున్నది. ఒకటి ఆధునిక చిత్రకళ యనబడుమోడ్రన్ ఆర్ట్. రెండవది సంప్రదాయ చిత్రకళయనబడే

ట్రెడిషనల్ ఆర్ట్. రాజయ్య చిత్రాలు ఈ రెండవ కోవలో చేరుతాయి. రాజయ్య చిత్రాల్లో రాణివాసాలు కన్పించవు. దుక్కి, బక్కలు, గొల్లలు, కాపులు, కమ్మరి, కుమ్మరులు, బతుకమ్మ పండుగలు, బోనాలు, బోయీలు, పీర్ల పండుగలు, జాతర్లు, రంగులరాట్నాలు, బెన్నలు, వస్తువులు, తాళ్ళు, ఈతలు, కోతులు, కోళ్ళ పందాలు, నూతులు, కుంటలు, చెర్వులు, కాల్వలు, చిన్న చిన్న గుళ్ళు, చిల్లరదేవుళ్ళు, గోవురాలు, పూరిగుడిసెలు, గుడెసెలపై గుమ్మళ్ళు, పెంకుటిళ్ళు, బోళ్ళు, కోళ్ళు - ఇవన్నీ రాజయ్య చిత్రాలలో గూళ్ళు కట్టుకొనియుండును. ఇంకా పగటి వేషగాండ్లు, భాగవతులు, వీధినాటకాలు, గారడివాండ్లు, దొమ్మర్లు, పురాణ కాలక్షేపాలు, బోడక్కలు, బాపనయ్యలు, శ్రీవైష్ణవులు, దాసర్లు, రామాయణ మహాభారత గాథలు వెయ్యేల ఆయన చిత్రాలలో తెలంగాణ గ్రామ సీమలలోని సభ్యతను వర్ణించి ఔపోసనం బట్టినాడు. రాజయ్య చిత్రాలలో తెలంగాణపు చీరకట్టు, రుమాళ్ళు, గొల్లలు, కల్లుగీతల్లో ప్రత్యేకతలు గోచరిస్తాయి. రాజయ్య రక్తనాళాల్లో ప్రవహించేది శుద్ధమైన ఘనిభవించిన తెలంగాణపు తెలుగుతనం. ఇదియే రాజయ్యలోనున్న ప్రత్యేకత. దీనికే మన జోహార్లు. రాజయ్య చిత్రాలు భారతదేశంలోను ఇతర దేశాల్లోని 45 ముఖ్య నగరాల్లో ప్రదర్శింపబడి అనేక బహుమతులందుకొన్నవంటే ఆయన చిత్రాల్లోని ప్రత్యేక శైలియనియే చెప్పవచ్చును. రంగులలోని రమ్యత, జాజ్యల్యముచే చిత్రాలకు కాంతి చేకూర్చినాడు. రేఖలు అత్యంత సునిశితం గాకున్న సంపూర్ణత్వం చేకూర్చును. ఆకృతులలో స్థూలత్వము అలంకరణ విరివిగా చేయుటలో దిట్టతనం గోచరిస్తుంది. ఏ విషయాన్నైనా తీసుకొని తన ప్రత్యేక జానపదశైలిలో మలచగల సాహసము చేయగలడు. చిత్రించగలడు. ఈ మధ్య రాజయ్య తైలవర్ణ చిత్రాలు వేయుటకై కొంత ప్రయత్నం చేశాడు. దానికి కారణం అతను నిత్యం వేయుచున్న జానపదశైలిలో విసుగు జెందుటయేనని నేను గ్రహించుచున్నాను.

రాజయ్య వ్యక్తిత్వంలో నున్న సౌజన్యం, ఆదరమూ, ప్రేమ అతన్ని అనేకులకు స్నేహమొనర్చినవి. అతను స్నేహపాత్రుడు. ఒకవైపు హైదరాబాద్ ఆర్టు సొసైటీలో ఎక్సిక్యూటివ్ మెంబరుగానూ, మరోవైపు ఆంధ్రప్రదేశ్ లలితకళా అకాడమీకి ప్రభుత్వంచే ఎన్నుకోబడిన మెంబరుగానూ స్థానం లభించిందంటే ఆయన కళలో నున్న ప్రతిభ అతని ప్రఖ్యాతియే కారణమేమోనని భావిస్తున్నాను. రాజయ్యలో మరో ప్రత్యేక లక్షణం గలదు. ఒక వారం రోజులు క్షౌర కళ్యాణము లేకున్నా ఆయనకు ఏమాత్రం చీకాచింత లేదు. నష్టమైననూ బాధలేదు. లాభించిననూ బైటికి పొంగడు. ఇది చిత్రకారునికి ఉండవలసిన నిర్లక్ష్యము. ఉన్నట్టూడైన కళాకారులకు వేష భాషలపై మోజుండదు. యేవైనా ఒక మంచి చిత్రం పూర్తి చేస్తున్న లేక చేసిన రోజు చిత్రకారుని సంతోషానికి పట్టపగ్గాలుండవంటే

రాజయ్య చేతుల మీదుగా జాలువారిన బతుకమ్మ దృశ్యం

“టెంపొరశైలిలో వేసిన తందానతాన చిత్రం”

నమ్మండీ! ఆరోజు అతను స్వర్గ లోకాల అంచలలో విహరిస్తూ దివ్య గంధాలను అప్రూణిస్తాడు. ఆరోజే అతనికి దసరా, దీపావళి పండుగలు కలిసి వచ్చిన రోజు. కళయే ధనంగా కల్గిన వానికి డబ్బు లోకువగా కనుపిస్తుంది. కనుకనే కళాకారుడు డబ్బును నిర్లక్ష్యంగా ఖర్చుపెడతాడు. వ్యాపారికి డబ్బే ప్రధానం. వానికి ఇతర సృజనాత్మక శక్తులుండవు. ఏది ఎవని దృష్టికి విలువైనదిగా తోచునో దాన్నే వాడు ప్రాణ సమానంగా చూచుకుంటాడు. ఇది సహజ లక్షణం. కళలను ఆస్వాదించి ఆనందించే వారుండవలె లేనిచో అడవిగాచిన వెన్నెలయౌతుంది. చిత్రకారుడు తన ఆనందానికి చిత్రాలు వేసినా ఇతరులు చూచి ఆనందిస్తున్నప్పుడు అతని ఆనందం యినుమడిస్తుంది. ఈ మధ్య రాజయ్య తన శైలిలో మార్పునకు కొంత ప్రయత్నము చేసినాడు. దానికి కారణం అతను నిత్యము వేయుచున్న జానపద శైలిలో విసుగు జెందుటయేనని నేను గ్రహించుచున్నాను. నిజంగా ఆధునిక ప్రపంచంలో వైవిధ్యంలో ఎక్కువ ఆసక్తి నూతనత్వము గోచరించును. రోజూ పాత చింతకాయ పచ్చడినే సంజుకొనవలెనంటే విసుగు జనించును. అప్పుడప్పుడుకొత్త రుచులను చూచుటకు మనస్సు పురికొల్పుచుండును. కాని కొత్తకూర పాత పచ్చడికంటే తక్కువ రుచియైనచో లేక చప్పగా నున్నచో పాత చింతకాయ పచ్చడియే మేలనుకొనుట గూడ కలదు. అలా అనుకొని చిత్రకళలో నూతన మార్గములు వెతుక్కోకుండా ఉండలేము. నూతన శైలి కనుగొనుట లేక సృష్టించుట సామాన్య విషయముగాదు. నూతనత్వాన్ని సృష్టించి దాన్ని సరిగా పాకము చేసి రుచి చూచి చూపించవలయును. అది రసజ్ఞులు విమర్శకుల మన్ననలనందుకొనవలయును. రాజయ్యగారు తమ శైలిని మార్చిననూ దానిలో గూడ ప్రతిభ చూపించగలరేమో మనము వేచి చూడవలసియున్నది. రాజయ్యగారి శిష్యులు వారిని సన్మానింపబూనుకొనుటలో సన్మానించుటలో వారికి గురుభావము ప్రేమ ఎంత మెండుగానున్నదో తేటతెల్లమగుచున్నది. దీనికై వారందరినీ నేనెంతయో శ్లాఘించుచున్నాను.

22-8-2012

- కొండపల్లి శేషగిరిరావు

అంధ్రజ్యోతి

ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిగాంచిన, తెలంగాణ గర్వించదగ్గ చిత్రకారుడు కాపు రాజయ్య మృతి తీరని లోటు. కాపు రాజయ్య కుటుంబానికి ప్రగాఢ సానుభూతి.

- టీఎన్టీవో అధ్యక్షుడు జీ దేవీప్రశాద్ రావు

రంగులా ప్రపంచంలో రమణీయ శిఖరం

కళాప్రపంచంలో ఒక శిఖరం కూలిపోయింది. రంగుల లోకంలో జీవన వర్ణాన్ని తరగని సంపదగా అందించి కళామూర్తి వెళ్ళిపోయాడు. తెలంగాణ చిత్రకళకు అంతర్జాతీయస్థాయిని కల్పించి అపురూప సన్నివేశాన్ని సృష్టించిన గొప్ప చిత్రకారుడు కళాభిమానులను దుఃఖంలో ముంచి ప్రకృతి రంగుల్లో కలిసిపోయాడు. సిద్దిపేట విశిష్టతను ప్రపంచానికి చాటిన 87 ఏళ్ళ జీవితం ముగిసింది. సైకిల్ మీద సామాన్య జీవితం గడుపుతూ ప్రపంచ చిత్రకళకు విశిష్టమైన శైలిని చేకూర్చిన కాపు రాజయ్య సోమవారం పవిత్రమైన రంజాన్ రోజున సాయంత్రం 5 గంటలకు కన్నుమూయడం అందరినీ విషణ్ణ వదనుల్ని చేసింది. కూరగాయల మార్కెట్లో చిన్న సంచి, సైకిల్ పట్టుకుని కూరగాయలు కొంటున్న అతి నిరాడంబరమైన రాజయ్య రూపం ఒక స్మృతిగా పరిచయస్తులందరికీ గుర్తు. తెలంగాణ జానపద చిత్రకళను అపురూపమైన రంగులతో తీర్చిదిద్దింది రాజయ్య గారి పల్లెటూరి హస్తం. నకాషి చిత్రకళ నుంచి రంగుల్ని అందుకుని భారతీయ చిత్రకళకు అసాధారణమైన రంగుల్ని సంతరించిన ప్రతిభ ఆయనిది. కలాన్ని ఒక చేత్తో, కుంచెను ఒక చేత్తో పట్టుకుని కళాభిమానుల కోసం నూతన ప్రపంచాన్ని సృష్టించి ఇచ్చాడు.

ఆయన నోటి వెంట సజీవమైన తెలంగాణ భాష ప్రవాహంలా జాలువారుతుండేది. ఉర్దూ మాధుర్యాన్ని తెలిసి ప్రయోగించగల హృదయం ఆయన సొంతం. ఆయన లేని కళా ప్రపంచాన్ని, తెలంగాణను, సిద్దిపేటను ఊహించడం కష్టం.

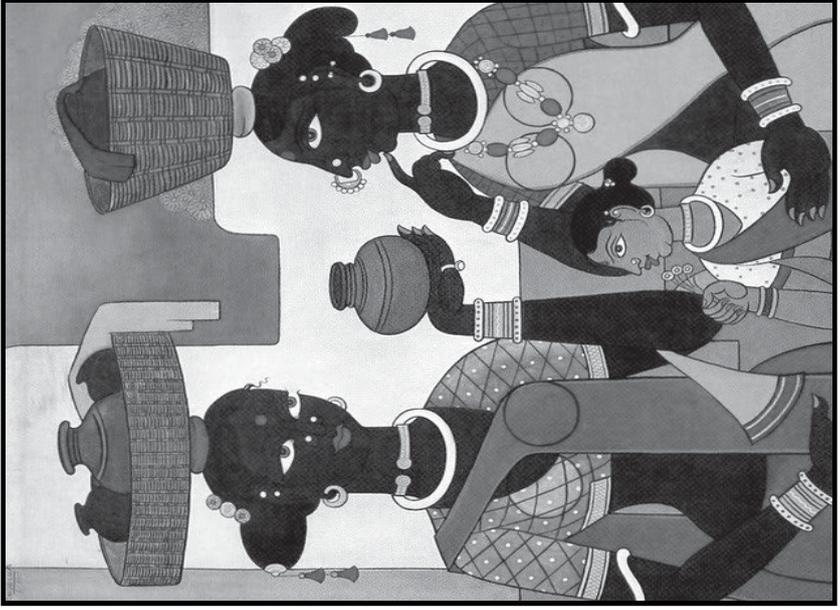
1925 సంవత్సరం ఏప్రిల్ ఏడవ తేదీన తొలి వేసవి గాలులు ప్రపంచాన్ని స్ఫుర్తిస్తున్న ఋతువులో కాపు రాజయ్యగారు రాఘవులు, భూలక్ష్మిలకు అపురూప సంతానంగా జన్మించడంతోనే చిత్రకళా సౌరభాలు లోకాన్ని ఆవహించాయి. పీరీల పండుగ దినాల్లో పీరి కొమ్ములకు వేసే రంగులతో ప్రారంభమైన ఆయన బాల్యం చిత్రకళవైపు చిందులువేస్తూ సాగింది. భాగ్యనగరపు ఫైన్ ఆర్ట్స్ కాలేజీలో చిత్రకళను అభ్యసిస్తున్నప్పుడు తన సీనియర్ ఎం. రంగాచారి సహచర్యం ఆయనకు చిత్రకళలో మెలకువలను, జీవితంలోని రహస్యాలను, రాజకీయాలలోని మర్యాదను, ప్రగతిశీల చైతన్య ప్రపంచాన్ని పరిచయం

చేసింది. అక్కడనుంచి సాగిన ఆయన చిత్రకళా కృషి ఢిల్లీ పరిసరాలను దాటి, దేశ సరిహద్దుల్ని దాటి జకొన్లోవేకియా, హంగరీ, రొమేనియా, బల్గేరియా, ఆస్ట్రేలియా, క్యూబా, మెక్సికో, యూ.ఎస్.ఏ. మొదలైన దేశాల చిత్రకళా రంగంలో భారతీయ పతాకాన్ని ఎగురవేసేదాక తిరుగులేకుండా సాగింది. తెలంగాణ జానపద జీవనం, విశిష్టమైన కులవృత్తులు, దేవాలయాలు, ఆచార సంప్రదాయాలు, బాధల్ని మోస్తున్న బతుకులు అన్నీ ఆయన కుంచె కింద వయ్యారంగా ఒదిగిపోయాయి. బహుశా ప్రకృతిలోని రంగుల్ని, తెలంగాణ పుష్ప వర్ణాల ప్రత్యేకతల్ని చిత్రకళకు ఆయన అద్దినట్టుగా మరెవరూ అద్దలేకపోయారంటే అతిశయోక్తి కాదు. రాజయ్య అంటేనే రంగులు, రాజయ్య అంటేనే తెలంగాణ బతుకులు, రాజయ్య అంటేనే అపురూప చిత్రాలు.

ఆయన గీసిన చిత్రాలకు ఆయన పొందిన పురస్కారాలు తన ప్రతిభకు నిదర్శనాలు. న్యూఢిల్లీ లలితకళా అకాడమీ జాతీయ అవార్డు 1990, కళాప్రపూర్ణ, గౌరవ డాక్టరేట్ 1993, హంస అవార్డు 2000, లలిత కళా రత్న 2007, రాజీవ్ పురస్కారం 2010 మొదలైన పురస్కారాలు ఆయన చిత్రకళను గౌరవించి తమ గౌరవాన్ని కాపాడుకున్నాయి. వలసవాదుల కపట కుట్రల వల్ల ఆయన్ను అందుకోలేకపోయిన పద్మ అవార్డు వాటి గౌరవాన్ని కోల్పోయామే తప్ప ఆయన గౌరవాన్ని తగ్గించలేకపోయాయి.

సిద్దిపేట అనగానే ఎవరికైనా గుర్తుకొచ్చే పేరు కాపు రాజయ్య, తరువాత వేముగంటి నరసింహాచార్యులు, చిత్రకళలో ఒకరు, సాహిత్యంలో ఒకరు సిద్దిపేటకు ఖ్యాతి సాధించారు. మంజీర రచయితల సంఘం ఆవిర్భావంలో ఆయన పాల్గొని చిత్రకారుడుగా, రచయితగా ఆయన ఇచ్చిన ప్రోత్సాహం నిరంతరం రచయితలందరికీ స్ఫూర్తిదాయకం. ఒక సభలో కాళోజీ ప్రసంగం విని ఉప్పొంగిపోయి క్షణాల్లో కాళోజీ చిత్రాన్ని అక్కడికక్కడే గీసి కాళోజీకి బహుకరించినప్పుడు అందరికీ కళ్ళు చెమ్మగిల్లినాయి. తెలంగాణ రచయితల వేదిక మహబూబ్ నగర్ సభలో ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటు చేసిన ఆయన చిత్రకళా ప్రదర్శన పాలమూరు కళాభిమానులందరికీ పరవశం కలిగించింది. సిద్దిపేటలో, పరిసర పల్లెల్లో ఎక్కడ పెళ్ళి జరిగినా ఆ పెళ్ళికి ఆయన కళాతోరణాలు ఏర్పాటు చేసుకోవడం ప్రజలకు ఆయనపట్ల ఉన్న గౌరవానికి సూచికలు.

ఆమేరకు అవి కళా తోరణాలు మాత్రమే కాదు నూతన వధూవరులకు ఆశీర్వాదాలు. లలితకళాసమితి ప్రతి సంవత్సరం నిర్వహించే చిత్రకళా పోటీలు ఎందరో వర్ధమాన చిత్రకారులకు, బాల చిత్రకారులకు కొత్త ఉత్సాహాన్ని కొత్త కళా మూల్యాన్ని అందించేవి. కళాభవన్లో జరిగిన కవిసమ్మేళనాలు, చిత్రప్రదర్శనలు కళాభిమానులందరికీ కన్నుల పండుగ చేసేది. ఎప్పుడుకనబడ్డా, ఎవరు కనబడ్డా ఆయన పలకరించే తీరు

ఆత్మీయతను, అనురాగాన్ని కరస్పర్శ ద్వారా ప్రసారం చేస్తున్నట్టు ఉండేది. అవటానికి అంతర్జాతీయ చిత్రకారుడు కావచ్చు. కాని అంతరంగంలో అతి నిరాడంబరుడు, అతినామాన్యుడు. ఆయన 80 ఏళ్ళ ఉత్సవంలో పాల్గొనడం కవిగా నాకెంతో సంతోషాన్ని కలిగించే మధుర జ్ఞాపకం. సిద్దిపేటకు ఎవరు వచ్చినా కళాభవన్లో ఆయనను చూడకుండా, ఎదురుగా కూర్చోలో కూర్చుని అనిర్వచనీయమైన ఆనందాన్ని పొందకుండా ఉండలేరు.

కాపు రాజయ్యతో కాలం గడపడం ఒక అనుభవం. రంగుల ప్రపంచంలో మునిగితేలడం, కొమ్మల్ని శిగాలు, ఏముడాల కోడెలు, తెలంగాణ బోనాలు, జానపదుల బతుకమ్మలు అన్నీ మనచుట్టూ నిండి మనల్ని పలకరించి అక్కణ చేర్చుకుని సేదతీరుస్తాయి. ఒక కొత్త జీవన చైతన్యాన్ని, కొత్తరసానందాన్ని మన యెదలో నింపుతాయి. అంత అపురూపమైన సంపదను మనకోసం మిగిల్చి మనం మైమరచిపోయే రంగుల ప్రంచాన్ని మనకిచ్చి దిగంతాలకు రంగులద్దడానికి స్వర్గలోకంలో ఉన్న దేవతల, మహాపురుషుల కిరీటాలకు రంగులు నింపడానికి కాపు రాజయ్యగారు తరలిపోయారు. అయినా తంగెడు పూవులు సందడి చేస్తున్నంతకాలం, కట్లపువ్వులు కళకళలు విరజిమ్మింతకాలం ఆయన సజీవంగా ఉంటారు. మన అనుభవాలను రంగులతో నింపుతూనే ఉంటాడు.

- నందిని సిఢారెడ్డి

21-08-2012, నమస్తే తెలంగాణ

తెలంగాణ సంస్కృతి, సంప్రదాయాలకు కాపు రాజయ్య చిత్రాలు అద్దం పట్టాయి. ఆయన చిత్రాలు ఎంత అద్భుతంగా ఉంటాయో ఆయన వ్యక్తిత్వం అంతకు మించి ఉండేది. చిత్రకారులను, కవులను ప్రోత్సాహించి తెలంగాణ భావాలను పెంపొందించేందుకు ఆయన చేసిన కృషి అమోఘమైనది.

- డాక్టర్ భీంపల్లి శ్రీకాంత్, పాలమూరు సాహితీ వేదిక

మఖ్లుం మొహియుద్దీన్ మేనమామ అబిద్ జహీర్ మొహియుద్దీన్ కాపు రాజయ్యకు గురువు.. ప్లాట్ టెక్నిక్తో ఆయన గీసిన చిత్రాలు గొప్ప పేరు సంపాదించాయి. ఆయన చిత్రాన్ని ప్రఖ్యాత మళయాళీ రచయిత ఓ విజయన్ తన గ్రంథంపై ముఖచిత్రంగా ముద్రించుకున్నారు.

- జగన్రెడ్డి, చిత్రకారుడు, కవి

తెలంగాణ సాంస్కృతిక రాయబారి

ఆ చల్లని సముద్రగర్భం దాచిన బడబానలమెంతో... గాయపడిన కవి గుండెలలో రాయబడని కావ్యాలెన్నో' అని దాశరథి అన్న భావానికి నిండైన రూపం కాపు రాజయ్య. ఆయన జీవితమంతా కష్టపడి నిలబడ్డవాడు. కష్టం కొనలదాకా వెళ్ళి కన్నీళ్లతో గరిడసాములు చేసినవాడు. ఆయనకు మట్టి తెలుసు, మట్టి వాసనలు తెలుసు. ఆయనకు జీవితములోని లోతుపాతులను రంగులుగా ఎలా మలచాలో తెలుసు. ఆయన ఒక చిత్రలేఖన సముద్రం. ఆయన కుంచె ద్వారా తెలంగాణ సంస్కృతిని ప్రతిష్టించినవాడు. కుంచెతో ఆయన ఎన్నో విన్యాసాలు చేశాడు. కాపు రాజయ్య చిత్రం లండన్ లో ఓ పత్రికకు ముఖచిత్రం కావడం ఆయన సమర్థతకు నిదర్శనం. ఆయన ఎన్నో ప్రభుత్వ సత్కారాలను పొందాడు. కాని ఆయనకు ప్రజలు ప్రేమగా పిలవడమే ఘనసత్కారమని చెప్పుకునేవాడు. సిద్దిపేట మట్టికి, తెలంగాణ సంస్కృతికి విశ్వవేదికపై చోటును కల్పించినవాడు.

అది 1962 వ సంవత్సరం. ఉపాధ్యాయ సంఘం స్టేట్ టీచర్స్ యూనియన్ కాపు రాజయ్యలో ఉన్న ఆర్డిస్ట్ కల్చర్ ను చూసి సన్మానించింది. అప్పటివరకు రాజయ్య సిద్దిపేట ప్రజలకు బాగా పరిచయం ఉండేది. ఆయనను రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఉపాధ్యాయ లోకానికి పరిచయం చేసిన భాగ్యం స్టేట్ టీచర్స్ యూనియన్ ది. కొన్ని దేశాల్లో మాత్రమే ప్రభుత్వాలు గుర్తించిన తర్వాత ప్రజలు గుర్తిస్తారు. కానీ ఎక్కువ దేశాల్లో ప్రజలు గుర్తించాకనే ప్రభుత్వాలు గుర్తిస్తాయి. రాజయ్య ప్రజా ఆర్డిస్ట్ గా పేరుపొందాడు. అతను గీసిన బొమ్మలు కూడా అకడమిక్ గా నేర్చుకున్నవి కావు. ఆయన చిత్రలేఖనం అంతా తెలంగాణ మట్టిమీద గీసినవే. గ్రామసీమలు తెలంగాణలో ఉండే పండగలు ఏ రాష్ట్రంలో కనిపించవు. ఏ పుస్తకాల్లో ఉండవు. బోనాలు, అందులో ఉండే వివిధ సన్నివేశాలు, దాన్ని కళాఖండాలుగా మార్చిన కీర్త కాపు రాజయ్య గారికే దక్కింది. అదే విధంగా తెలంగాణలో ఆకలితో భూ కామాంధుల అన్యాయాలకు గురైన పల్లెపడుచుల బాధలను బొమ్మల రూపంలో చిత్రీకరించారు. రాజయ్య వేసిన చిత్రాలకు, కృషికి పట్టాలు రాకపోవచ్చును, కానీ ఒక్కొక్క చిత్రలేఖనం ప్రజల్లో ఉండే ఆవేదనను చూపించింది.

తన చిత్రాల ద్వారా జీవితపు లోతులను చూపించగలిగాడు. అది నిజాం కాలంలో కావచ్చును, ఇప్పుడు కావచ్చును. ఆయన తన చిత్రాల ద్వారా తెలంగాణ సమగ్ర సాంస్కృతిక స్వరూపాన్ని చూపించారు. ఎంతోమంది విద్యార్థులు ప్రజా సమస్యలపైన ప్రాణాలు అర్పించారు. మెదక్ జిల్లా ములుగు పోలీస్ స్టేషన్ లో విద్యార్థులు ఎన్నో అఘాయిత్యాలకు గురయ్యారు. ఆ సంఘటనలను తన చేతితో కాన్వాస్ పై లిఖించాడు. ఆ అమరుల త్యాగాలను చిరస్మరణీయం చేశారు.

సిద్దిపేట అనగానే ఆరోజుల్లో ఇద్దరే జ్ఞప్తికి వచ్చేవారు. ఒకటి కాపు రాజయ్య, రెండు వేముగంటి నర్సింహాచార్యులు. ఒకరు చిత్రలేఖనంలో, ఒకరు సాహిత్యం ద్వారా విశేష కృషి చేశారు. వీరిద్దరూ ప్రజలను చైతన్యపరిచారు. కాపు రాజయ్య మహావృక్షం. ఎంతోమంది శిష్యులను తయారు చేశారు. సిద్దిపేటలో రాజయ్య తన ఒంటిచేత్తో అకాడమీ నిర్వహించాడు. మూసీ ఒడ్డున సాలార్ జంగ్ మ్యూజియం నిర్మించగలిగితే, తన వూరు సిద్దిపేటలోనే ఆర్ట్స్ మ్యూజియంను నిర్మించగలిగాడు. ఎక్కడో దూరప్రదేశాల నుంచి వచ్చి ఆ చిత్రాలను చూసేవారున్నారు. ఆయన వేసిన బొమ్మలన్నీ తెలంగాణ జనజీవనాన్ని చిత్రించినవే. వాటన్నింటిని దేశదేశాల ముఖ్యులు వీక్షించారు. అందుకే కాపు రాజయ్య తెలంగాణ సంస్కృతికి ఒక రాయబారి అయ్యారు. రాజయ్య ఈజ్ ఎ కల్చరల్ అంబాసిడర్. ఆయన ఒక తెలంగాణ జానపద దృశ్యం. ఆయన తెలంగాణ జానపదానికి ఒక అంబాసిడర్ గా పనిచేశారు. అట్లాంటి వ్యక్తి సహవాసంలో సిద్దిపేటలో నేను 12 ఏండ్లు గడిపాను. అతని ఇల్లే ఒక ఆర్ట్స్ అకాడమీ. ఎంతోమంది విద్యార్థులు ఆయన ఇంట్లో ఏ మూలలోనో కూర్చొని కుంచెలు చేతబట్టి గీస్తుండేవారు. ఏదో ఒక మూలన రాజయ్య కూడా కూర్చొని వారికి శిక్షణనిచ్చేవారు. ఇంత గొప్ప ఆర్ట్ ఉన్న వ్యక్తి కటిక దారిద్ర్యాన్ని అనుభవించాడు. అందుకే ఆయన పేదల జీవితాలను అంత శక్తిమంతంగా చిత్రించగలిగాడు. అతని పిల్లలు డాక్టర్లయ్యారు. విదేశాలకు వెళ్లారు. దాంతో సహా వాళ్ళ ఇంటి విద్యను మరువలేదు. ఆ ఇంటికి ఎవరోచ్చినా చేతిలో బ్రష్ ఉండేది. ఆ ఇంట్లో ప్రతి వాళ్ళు ఆర్టిస్టులే. ఆ ప్రాంగణంలోకి అడుగుపడితేనే వాళ్ళు ఆర్టిస్టులుగా మారుతారు. సిద్దిపేటలో ఏ సాహిత్య సభ జరిగినా, ఏ ధర్మకార్యక్రమం జరిగినా, ఏ విద్యా కార్యక్రమం జరిగినా ముందుండి నడిపించేవారు.

ఆయన ఒక డ్రాయింగ్ మాస్టర్ అంటే అందరూ ఆశ్చర్యపోవచ్చును. సిద్దిపేటలో మాత్రం ఆయనే డ్రెవింగ్ ఫోర్స్. సిద్దిపేట నుంచి ఇంతమంది చైతన్యపంతులైన కార్యకర్తలు వస్తున్నారంటే అందులో రాజయ్యగారి జీవితం కూడా ఎందరినో ప్రభావితం చేసింది. ప్రభుత్వం ఏదైనా గొప్ప సన్మానాలు చేస్తే ప్రజలు చేసిన సన్మానాలకంటే అదేమంత

చిత్రప్రదర్శనలో దృశ్యాలను తిలకిస్తున్న కాపు రాజయ్య

గోపీకృష్ణ చిత్రం

గొప్పకాదని రాజయ్య అనేవారు. ఇంటికి వెళితే అతని జీవితం మామూలు ఉద్యోగి జీవితంగానే కనిపించేది. అతను ఉపాధ్యాయ సంఘ కార్యకర్త.

ఇలాంటి మహనీయులు సంఘ కార్యకర్తగా ఉంటే ఆ సంఘానికి ఎంత గౌరవం, ఎంత ఆదరణ ఉంటుందో ఆలోచించండి. ఎన్ని సన్మానాలు జరిగినా, ఆయన ఎన్ని దేశాలు తిరిగి వచ్చినా సిద్ధిపేటలో ఆయన అదే పైజామా, సైకిలుపై తిరుగుతూ అందర్నీ మనసారా పలకరిస్తూ తిరిగేవారు. అట్లాంటి మనిషి చనిపోయాడంటే తెలంగాణలో ఉన్న ఆర్ట్ శిఖరం కదిలిపోయింది. ఆ శిఖరం ఎన్నో ఆర్ట్ శిఖరాలను సృష్టించింది. విద్య వ్యక్తి గొప్పతనానికి కాకుండా ఒక ప్రాంత సంస్కృతిని విస్తృత ప్రచారం చేసేందుకు వినియోగించారు. ఆయన మరణంతో ఒక శిఖరం కూలిందనటంలేదు. ఎన్నో శిఖరాలు ఎదిగాయి. సిద్ధిపేట ఆర్ట్ కే ఒక సెంటర్ గా మారింది. అలాంటి మహోన్నతమైన ఒక స్నేహితుణ్ణి కోల్పోయినందుకు బాధపడుతున్నాను. కానీ అలాంటి స్నేహితుడున్నందుకు గర్వపడుతున్నాను. ఆ ఇంటిలో నా కాళ్ళు, చేతులు, నా శరీరం ఉత్తేజం పొందాయి. ఆయన నాలో చైతన్యం కలిగించిన వ్యక్తి. ఇదే ఆయనకు నా శ్రద్ధాంజలి.

- మక్కా రామయ్య

22-08-2012
నమస్తే తెలంగాణ

ప్రముఖ విద్యావేత్త,
శాసనమండలి సభ్యులు

రాజయ్య రూపొందించిన గ్రామీణ, జానపద, జీవన సౌందర్యం ఉట్టిపడే అనేక చిత్రలేఖనాలు కలకాలం నిలిచి ఉంటాయి. ఆధునిక తెలుగు చిత్రకళారంగంలో రాజయ్య తనదైన ప్రత్యేకమైన శైలితో అనే దశాబ్దాలపాటు వెలుగొందారు. ఆ రంగుల సమ్మేళనం ప్రత్యేకంగా ఉంటుంది. అఖిలభారత స్థాయిలో చిత్రకళా రంగంలో మన రాష్ట్రానికి విశేషమైన పేరు ప్రఖ్యాతలు తెచ్చిన అతి కొద్దిమంది అగ్రశ్రేణి చిత్రకారుల్లో రాజయ్య ఒకరు. ఆయన మరణం చిత్రకళా రంగానికి తీరని లోటు.

- జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు గ్రహీత డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి

కాపు రాజయ్య మరణం తీవ్ర దిగ్భ్రాంతిని కలిగించింది. ఆయన కుటుంబసభ్యులకు ప్రగాఢ సానుభూతిని తెలుపుతున్నా. తెలంగాణ గొప్ప కళాకారున్ని కోల్పోయింది. ఆయన మరణం తెలంగాణ కళలకు, సంస్కృతికి తీరని లోటు.

- టీఆర్ఎస్ శాసనసభాపక్ష ఉప నాయకుడు హరీష్ రావు

రంగుల వ్యాకరణం

ఆకాశంలో ఇంద్రధనస్సు కనిపించినప్పుడల్లా కాపు రాజయ్య రంగుల వ్యాకరణమే జ్ఞాపకానికి వస్తుంది. ఆకాశంపై అప్పుడప్పుడు ఇంద్రధనస్సును ఆయనే గీసాడేమోమరి! రాజయ్యను పలకరించడానికి వెళితే ఆయన కంటే ముందే ఆయన బొమ్మలు పలకరిస్తాయి. తెలంగాణ పల్లె ప్రజలు ఆయనను ఓ చిత్రంగా మలిచి మన మధ్యన బ్రతికించారా! లేక ఆ పల్లె ప్రజల్నే కుంచెలోంచి గీతలుగా గీసి బొమ్మలుగా చేసి బ్రహ్మలాగా ప్రాణం పోసి మనముందు జీవించేట్లు చేశాడా! అంటే చెప్పడం కష్టమే. కళాయజ్ఞం జీవితాంతం చేశాడు. తెలంగాణ ప్రజల జీవితాలకూ, కుల వృత్తులకూ, ఆచార వ్యవహారాలకు గొప్ప ఆత్మగౌరవాన్ని చేకూర్చినవాడు కాపు రాజయ్యగారే. హంగేరీ, హవానా, రుమేనియా, బల్గేరియా, మెక్సికో లండన్, ఆస్ట్రేలియా, అమెరికా వంటి వివిధ దేశాల ఆర్ట్ గ్యాలరీలలో ఆయన బొమ్మలు బతకడమే కాదు, తెలంగాణ ప్రజల సాంస్కృతిక జీవితానికి జీవం పోశాయి.

రాజయ్య పుట్టింది నిరుపేద కుటుంబంలో చదివింది ఏడవ తరగతే. హెచ్‌సీసీ ఆర్ట్స్ డిప్లొమా చేసి డ్రాయింగ్ టీచర్‌గా రిటైరయ్యారు. రాజయ్య వృత్తినీ ప్రవృత్తినీ ఒక యజ్ఞంలా నిర్వహించారు. బొమ్మలెలా వేయాలో ద్రోణాచార్యుడు పిల్లలకు ధనుర్విద్య నేర్పినట్లే నేర్పాడు. రాజయ్య కమర్షియల్ ఆర్ట్స్‌లో డిప్లొమా చేసినప్పటికీ కమర్షియల్ ఆర్టిస్టు కాకపోవడం ఆయన నిబద్ధతకు నిదర్శనం. గౌరీశంకర్, నర్సారెడ్డి, బాలరత్నం, శ్రీనివాసరెడ్డి లాంటి శిష్యులే కాదు. సుప్రసిద్ధ చిత్రకారుడు లక్ష్మణగౌడ్ వంటి ఎందరో చిత్రకారులు ఆయన నిబద్ధతకు నిదర్శనం. గౌరీశంకర్, నర్సారెడ్డి, బాలరత్నం, శ్రీనివాసరెడ్డి లాంటి శిష్యులేకాదు, సుప్రసిద్ధ చిత్రకారుడు లక్ష్మణగౌడ్ వంటి ఎందరో చిత్రకారులు ఆయన శిష్యులంటే ఆశ్చర్యపడనక్కరలేదు. రాజయ్యకు అతిచిన్నవయస్సులోనే చిత్రకళ అభింది. రాజయ్య అమ్మ భాగ్యలక్ష్మి ఒక మార్వాడీ ఇంట్లో పనిమనిషిగా ఉండి చదివించింది. తల్లివెంట మార్వాడీ ఇంటికి రాజయ్య చిన్నతనంలో వెళ్ళేవాడు. ఆ ఇంటి గోడలమీద ఉండే ఏనుగులు, నెమళ్ళు, పెద్దపులులవంటి నకాషీవాళ్ళు వేసిన బొమ్మల్ని చూసుకుంటూ వేసేవాడు. ఈ నకాషీ బొమ్మలు మాట్లాడేంత ముద్దుగా ఉండటం వల్ల రాజయ్య గీతలకు జీవం పోయగలిగాయి. ఐదవ తరగతిలో కుబేరుడు అనే డ్రాయింగ్

టీచర్ రాజయ్యకు చిత్రకళపై జిజ్ఞాసను పెంపొందింపచేశాడు. ఫైనార్ట్స్ లో రాజయ్యను చేర్పించింది కూడా ఆయనే.

రాజయ్య మొట్టమొదటి బొమ్మ ఆంధ్రప్రభలో 1951లో అచ్చయింది. రాజయ్య ముఖ్యంగా బెంగాలీ చిత్రకారుడు జమీనీరాయ్ కాలిఘట్ చిత్రకళా ప్రభావంతో తనదైన శైలిని అవలంబించాడు. ఆయన నకాషీ చిత్రకళచేత ప్రభావితమై జీవితమంతా ఆ నకాషీ చిత్రకళా యజ్ఞానికే అంకితమైన కళా వైతాళికుడు రాజయ్య.

రాజయ్య చిత్రకళలో బ్రెడిషనల్, మోడరన్, అబ్స్ట్రాక్ట్, రియలిస్టిక్ చిత్రాలు వేశారు. వీటితోపాటు సరికొత్త రిథమ్ లో స్కెచ్లు కూడా వేసి దేశ ప్రజల అభిమానాలు పొందాడు. రాజయ్య మొదట 'టెంపొర' శైలిని స్వంతం చేసుకున్నాడు. టెంపొరలో కలర్స్ ఎగిరిపోవు. ఇప్పటి ఆయల్ కలర్స్ లాగా ఒక రంగు మీద ఒక రంగు వేయడం యే రంగు వేయదలచుకుంటే అదే రంగు కనబడుతుంది. రంగు కింద రంగు కనబడదు. ఒక ఆకు పచ్చరంగు ఉందనుకో దాని మీద ఎర్ర రంగు వేయాలనుకుంటే ఆ ఎర్ర రంగు కనబడుతుంది. ఈ టెంపొర శైలిలోనే బతుకమ్మ, అంపశయ్య, తందానతాన వంటి చిత్రాలు వేశారు. రాజయ్య సబ్జెక్టును బట్టి బొమ్మలు వేసేవాడు. రాజయ్య చిత్రాలలో అత్యధిక చిత్రాలు ఫోకలైన్ లో వేసినవే. రాజయ్య ప్రయోగాలు ఎన్నో చేశాడు. కొత్త కొత్త ప్రయోగాలు చేయాలన్న తలంపుతో అబ్స్ట్రాక్ట్ చిత్రాలు వేశాడు. నిజానికి భగవంతుడే అబ్స్ట్రాక్ట్ గనుక భగవంతునిమీదే పెయింటింగ్స్ వేశాడు. నైరూప్య చిత్రాలకు శ్రీకారం చుట్టాడు. 'గాడ్ ఆఫ్ సెవెన్ హిల్స్' మీద నైరూప్య చిత్రాలు ప్రారంభించి ఒకదాని తర్వాత ఒకటి వేశాడు. నిజానికి అబ్స్ట్రాక్ట్ లో రాజయ్యకు ఇష్టంలేకపోయినా వేశాడు. వెంకటేశ్వరుని సుప్రభాతంలోని ఓ స్వామి మేల్కోవయ్యా నవగ్రహాలు నీకొరకు వేచి ఉన్నాయి అనే భావనతో పెయింటింగ్ వేశాడు. తన ప్రతిభ అంతా ఆ శ్లోక రచయితకే దక్కుతుందని తెలిసి స్వయంగా ఆలోచించి 'ఫస్ట్ మీట్ మీ నా దర్శనం మొట్టమొదలు' అనే వరాహస్వామి ఛాయాచిత్రాన్ని వేసి ఆర్టిస్టులనే ఆశ్చర్యపరిచాడు. రాజయ్య చాలాకాలం ప్రతీకాత్మక నైరూప్య శైలినే స్వీకరించాడు.

కాపు రాజయ్య అవనిగడ్డలో ఉప్పెన వచ్చినప్పుడు అక్కడికి వెళ్ళాడు. అక్కడే కొన్ని స్కెచ్లు వేసుకుని ఇంటికి వచ్చి స్థిరంగా వాటిని డెవలప్ చేసి ఆ చిత్రాలన్ని తీసుకువెళ్ళి అవనిగడ్డలో ఒక మ్యూజియం ఏర్పాటు చేసి పెయింటింగ్స్ పెట్టాడు. ఉప్పెన వచ్చినప్పుడు చనిపోయిన మనుషులను, గొడ్డు, గోద అన్నీ అద్భుతంగా వేశాడు. అలాగే కార్గిల్ యుద్ధం వచ్చినప్పుడు భారతీయ సైనికుల సాహస పోరాటాలను చిత్రాలుగా వేసి ఎన్నెన్నో ప్రశంసలు పొందాడు. నేనోమారు దేశభక్తులమీద, పోరాటాలలో అసువులు బాసిన త్యాగధనులమీద పెయింటింగ్స్ ఎందుకు వేయలేదని అడిగితే రాజయ్యగారు

రాజయ్యగారి అద్భుత సృష్టి కళాభవనం (సిద్దిపేట)

రాజయ్య గీసిన చేతిపనివారల వృశ్యం

నాకిప్పటివరకు గొప్ప దేశభక్తులు కనిపించలేదు. నేనింకా అమరవీరుల మీద పెయింటింగ్స్ వేయాలి. 'ఫ్యాకట్లీ ఆఫ్ ఆర్ట్' నుంచి వచ్చేవాళ్ళు పనికన్నా మాటలెక్కువ. ఇలాంటి వాళ్ళు వేయవచ్చు గదా! అన్నారు. సుప్రసిద్ధ జర్నలిస్టు రామన్ ఒక వ్యాసంలో రాజయ్య విశిష్టతను గుర్తించి లండన్ 'స్టూడియో' పత్రిక రాజయ్య 'బోనాలు' పెయింటింగ్ పత్రిక ముఖచిత్రంగా ప్రచురించడంతో రాజయ్యకు అక్కడి నుంచి అంతర్జాతీయ గుర్తింపు రావడం మొదలైంది. రాజయ్య బొమ్మల్లోని జానపదుల సంస్కృతే ఆయనను అంతర్జాతీయ ఆర్టిస్టును చేసింది. రాజయ్య వేసిన పెయింటింగ్స్ లోని ప్రధానమైన వాటిలో అంపశయ్య, దుర్గ పెయింటింగ్స్ ఇల్లస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ సెంటర్ స్పెషల్ లో వేయడంతో ఆయనకు ఎనలేని పేరు వచ్చింది. గోపీకృష్ణ పెయింటింగ్ ఆయనకు గోల్డ్ మెడల్ తెచ్చిపెట్టింది.

కులవృత్తుల కళను వ్యాప్తిలోకి తెచ్చిన ఆర్టిస్టులలో కాపు రాజయ్యగారే ప్రథములు. గీత కార్మికుల చిత్రాన్ని ఆయన జీవితమే వేయించింది. ఒక గీత కార్మికుడు కిరాయి లేకుండా రాజయ్యకు ఇల్లు ఇచ్చాడట . రాజయ్య స్థిరపడేదాకా కిరాయి అడగలేదట. ఇల్లు అద్దె లేకుండా ఇచ్చాడనే అభిమానంతో ఏమిచ్చుకోవాలనె తలంపుతో గీతకార్మికుల చిత్రం వేశాడట. గీత కార్మికులు పడే శ్రమనూ చెట్టు ఎక్కడం, గీయడం, దిగడం వంటి రకరకాల శ్రమను చూపుతూ చెట్టు ఆకులలో మాత్రం కొద్ది కల్పనతో అతిశోభాయమానంగా చిత్రం వేశారు. చిత్రంలో రెడ్, బ్లూ, యెల్లోలను మిక్స్ చేసి వేశారు. ఇలాంటి కులవృత్తిగల చిత్రాలు తక్కువగా ఉండటంవల్ల భారతీయ ప్రజలందరూ ఆ చిత్రాన్ని ఆదరించారు. కాపు రాజయ్య చిత్రకారుడే కాదు. కవిత్వం కూడా రాశారు. ఆధునిక ఆర్టిస్టులు ఎన్ని రంగులు వాడినా రాజయ్య రంగుల ముందు దిగదుడుపే.

కాపు రాజయ్య తానున్న ఊళ్ళోనే కళాభవనం నెలకొల్పాడు. సిద్దిపేట హైదరాబాద్ దగ్గరున్నా ఆయన దగ్గరికి వెళ్ళి బొమ్మలు వేయించుకున్న కవులు, రచయితలు, నవలాకారులు తక్కువే. ఆయన 'బోనాలు' చూడటానికీ బతుకమ్మలు చూడటానికీ వాటికి తలమీద ఎత్తుకుని ప్రశంసించడానికి ప్రభుత్వాలు గానీ నాయకులు గానీ ఆయన చెంతకు వెళ్ళలేదు. ఆయన కూడా వెళ్ళాలనుకోలేదు. ప్రజలే ఆయన బొమ్మలు. ఆ బొమ్మలై ఆయన బతుకు చిత్రం. తెలుగువాడు తనకు తాను గౌరవించడానికే ఆయన బొమ్మల్ని ఇంటిగోడలమీద వేశాడదీని నమస్కరిస్తారు తప్పా ఆయనింటికి వెళ్ళి నమస్కరించిన వాళ్ళే! రాజయ్య కన్నుమూశాడనుకుంటారేమో ! పల్లె ప్రజలు ఉన్నంత కాలం ఆయన బతుకుతాడు. గ్లోబల్ విలేజీలు ఎన్ని వచ్చినా ఆయన బొమ్మల్ని ధ్వంసం చేయలేవు. మనుషులున్నంతకాలం ఆయన బొమ్మలు బతుకుతాయి.

22-08-2012, నమస్తే తెలంగాణ

- డాక్టర్ నాళేశ్వరం శంకరం

కాలం గీసిన వర్ణ చిత్రం

విత్తనం నాటిన చోటే మొలకెత్తుతుంది. మొక్కగా మొదలై ఎదిగి ఎదిగి మహా వృక్షమవుతుంది. తనను పుట్టించిన మట్టి నుండే జీవ జలాన్ని స్వీకరిస్తుంది. తను అందించే పూలు, పళ్ళు ఎంత సుదూర తీరాలకు పయనమవుతున్నా, తన పరిసరాలను మాత్రం ప్రాణవాయువుతో నింపేస్తుంది. అలా, జన్మభూమి రుణాన్ని తీర్చుకుంటుంది.

అటువంటి మహా వృక్షమే కాపు రాజయ్య. ఆయన పుట్టి పెరిగింది సిద్దిపేటలోనే! అంతర్జాతీయంగా ప్రసిద్ధి చెందిన జానపద చిత్రకారునిగా ఆయన ప్రస్థానం సాగింది సిద్దిపేటలోనే. చిత్రకళకు, శిష్య బృందానికి కడవరకు కల్ప వృక్షంగా నిలిచి, చివరికి సిద్ది పొందిందీ సిద్దిపేటలోనే!

'కళ కళ కోసం కాదు, ప్రజలకోసమే' అంటారు సామాజిక ధృక్పథం కలిగిన మేధావులు. అయితే కాపు రాజయ్య చిత్ర కళ ప్రజల కోసం మాత్రమే కాదు., అది ప్రజా జీవితంలోనుండే పుట్టుకు రావడం విశేషం. పేదరికం, చిన్నతనంలోనే తండ్రి మరణించడం, తల్లి మర్వాడీల ఇంట్లో పనిమనిషి కావడం, కుటుంబ పోషణ కోసం పదేళ్ళ వయసులోనే కుంచె పట్టుకోవడం వంటి పరిణామాలు ఆయనకు బాల్యంలోణే కష్టాలను ఆస్వాదించే హృదయాన్నిచ్చాయి. అందుకే అటువంటి కష్టాలతో నిత్య సహజీవనం సాగించే కళాకారులు, చేతి వృత్తి కార్మికుల జీవన రేఖలే ఆయన చేతిలో చిత్ర లేఖనాలయ్యాయి. శ్రమైక జీవన సౌందర్యానికి సమానమైనది లేనేలేదన్న శ్రీశ్రీ అక్షరాలకు సచిత్ర సాక్ష్యాలున్నాయి.

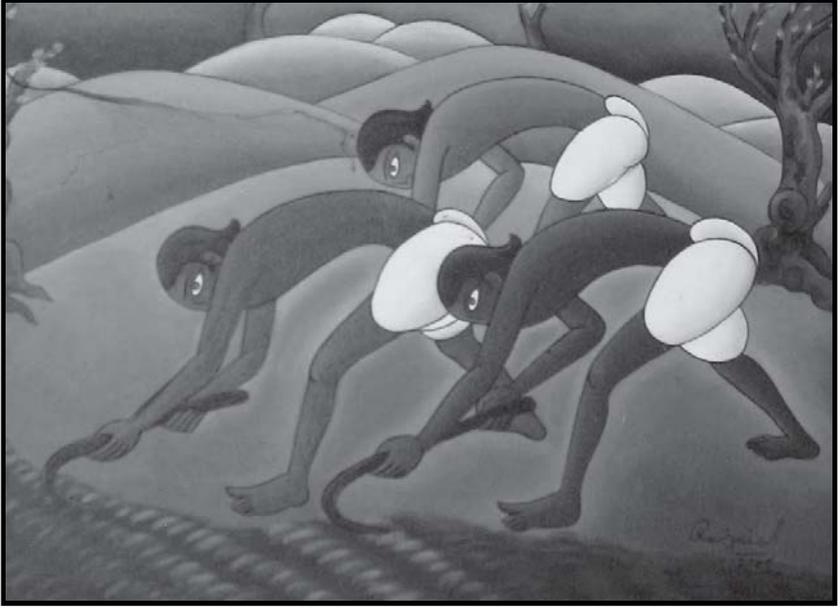
1925లో రాఘవులు, భూలక్ష్మి దంపతులకు జన్మించిన కాపు రాజయ్య ఆనాటి నిజాం కాలంలో పాఠశాల స్థాయిలోనే చదువు ఆపినా, హైదరాబాద్ ఫైనార్ట్స్ కాలేజీలో డ్రాయింగ్ లో డిప్లమో చేసినా, ఇవేవీ ఆయన విద్యార్హతలకు కొలమానాలు కావు. ఆయన తెలంగాణ సాంస్కృతిక నేపథ్యాన్ని అధ్యయనం చేశారు. ప్రకృతిలోని వర్ణ విన్యాసాలను పరిశోధించారు. ఇవీ ఆయన విద్యార్హతలు!

తెలంగాణ ప్రాంతంలో గతంలో స్థితి పరులైన మార్వాడీలు తమ ఇంటి గోడలపై ఏనుగులు, నెమళ్ళు, పులులు, సింహాలు వంటి బొమ్మలు వేయించుకునేవారు. వీటిని

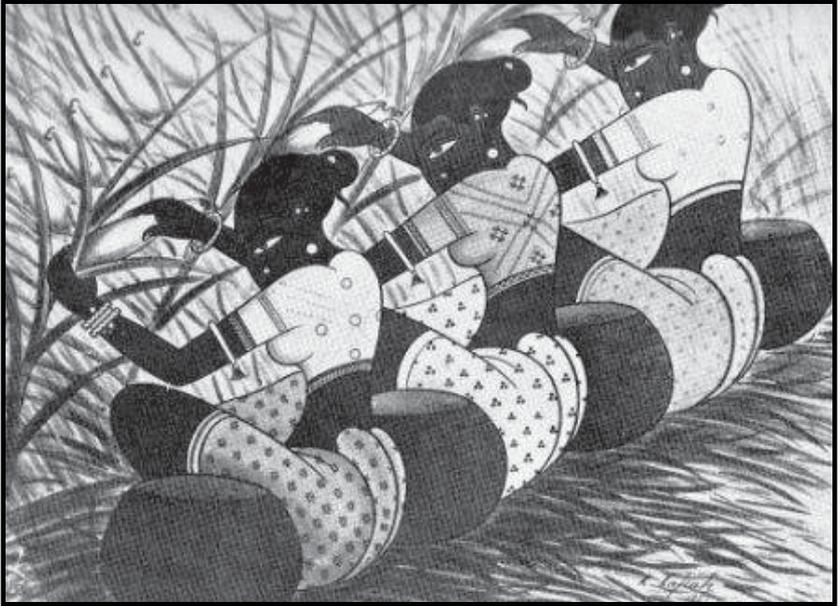
‘నకాషీ’ చిత్రకళ అనేవారు. చిన్నతనంలో తల్లి పనిచేస్తున్న మార్వాడీల ఇంటికి ఆమెతోపాటు వెళ్ళే రాజయ్య తల్లి అక్కడ పనిచేస్తున్నంతసేపు ఆ గోడలమీద ఉన్న బొమ్మలు గీసుకుంటూ సాధన చేసేవారు. అలా చిత్రకళ పట్ల ఆయనలో తొలి బీజం పడింది. ఐదో తరగతిలో కుబేరుడు అనే డ్రాయింగ్ టీచర్ రాజయ్య జిజ్ఞాసను, ప్రతిభను గుర్తించి ఫైనార్ట్స్ వైపుకు నడిపించారు. కానీ కుంచెలు, రంగులు, కాగితాలు సైతం కొనలేని స్థితి ఆయనది. హైదరాబాద్ లో చిత్రకారుల వద్ద కూలిపని చేస్తూ స్వయం కృషితో డ్రాయింగ్ నేర్చుకున్న చరిత్ర ఆయనది. అందుకే కన్నీటిని, చెమటను కలగలిపిన రంగులతో బ్రతుకు చిత్రాలు గీయడంలో ఆయన సిద్ధహస్తులయ్యారు.

సిద్దిపేటలో వీరు ఉన్న వీధి కమ్మరి, కుమ్మరి, వడ్డంగి, స్వర్ణకార, చేనేత, గీత, దూదేకుల, రజక-ఇలా అన్ని రకాల చేతి వృత్తుల సమాహారంగా ఉండేది. అందరిలో ఉన్న శ్రమ సంస్కృతిని, అందులో అంతర్దీనంగా ఉన్న కళా రూపాలను సన్నిహితంగా పరిశీలించే అవకాశం ఆయనకు ఆ విధంగా కలిగింది. నకాషీ చిత్రకారులు, రంగోళ్ళీ కళాకారులు, రథాలపై చిత్రాలు గీసేవారు. బొమ్మలు చేసేవారు. ఇలా వివిధ కళాగీతులను వృత్తులుగా మలుచుకొన్న కుటుంబాలు, నాటకాలు, తోలుబొమ్మలాటలు, బుర్ర కథలు, ఒగ్గు కథలు, వీధి భాగవతాలుఇలా వివిధ కళా రూపాలు ఆయన ఉన్న ఊళ్ళోనే ఉన్నందువల్ల వేరే ప్రపంచ పర్యటన చెయ్యవలసిన అవసరం లేకుండా సకల కళా ప్రపంచమే ఆయన చెంతకు వచ్చింది. అందుకే ఆయన చిత్ర రచన కోసం ఊహలోక విహారాలు చెయ్యవలసిన అవసరం లేకుండా, సజీవ చిత్ర రూపాలు ఆశు కవితల్లా ఆయనకు కళ్ళముందు సాక్షాత్కరించేవి.

ఆయన మొదట్లో పౌరాణిక, సాంప్రదాయక, చిత్రాలు వేసినా, నైరూప్య చిత్ర కళను అనుసరించినా, గ్రామీణ జానపద సాంప్రదాయ శోభలను అవిచ్ఛరించడంలో ఆయన శిఖరాగ్ర స్థాయిని చేరుకున్నారు. ఆయన కుంచెలు ఏనాడూ ప్రబంధ నాయికలకు, రసపుత్ర వీరులకు అంకితం కాలేదు. ఎల్లమ్మ జోగి, వడ్డెర మహిళలను, కర్షకుణ్ణి, కల్లుగీత కార్మికుణ్ణి కాన్వాస్ పైకి ఎక్కించి ప్రపంచ పర్యటన చేయించిన ఘనకీర్తి ఆయన్ను వరించింది. వీరు చిత్రించిన ‘బతుకమ్మ’ చిత్రం తెలంగాణా పొలిమేరలు దాటి ప్రపంచ దేశాలు దృష్టిని ఆకర్షించింది. వీరి పెయింటింగ్ రిప్రొడక్షన్ పార్లమెంట్ భవనంలో ప్రదర్శితమయింది. అన్ని భారతీయ నగరాల్లోనూ, లండన్, మెక్సికో, ఆస్ట్రేలియా, చెకోస్లోవేకియా, బల్గేరియా, రుమేనియా, హంగేరీ, క్యూబా వంటి ఎన్నో దేశాల్లో వీరి చిత్రకళా ప్రదర్శనలు జరిగాయి. ‘ఆంధ్రప్రభ’ వంటి స్థానిక పత్రికలు, ‘ఇన్స్ట్రీటెడ్ వీక్లీ ఆఫ్ ఇండియా’ వంటి జాతీయ పత్రికలు, ‘స్టూడియో’ వంటి ప్రముఖ లండన్ పత్రికల్లో వీరి చిత్రాలు ప్రచురితమయ్యాయి.

వ్యవసాయ పనివారల చిత్రం

పంటచేలో

కళా విభూషణ, గౌరవ డాక్టరేట్, రజిత పత్ర సత్కారాలు-ఇలా అసంఖ్యాకమైన అవార్డులు ఆయన్ని అలంకరించినప్పటికీ తెలుగువారి జెమినీ రాయ్ గా, ప్రజా చిత్రకారునిగా ఆయనకి జనం తమ గుండెల్లో ఏనాడో పటం కట్టుకున్నారు. డ్రాయింగ్ టీచర్ గా ఉద్యోగం, సిద్ధిపేటలో చిత్రకళా శిక్షణకోసం నెలకొల్పిన కళా భవన్ నిర్వహణలే ఆయన జీవితంగా గడిచారు. వందలాది శిష్యులను చిత్రకళలో తీర్చిదిద్దారు. శిబిరాలు నిర్వహించి బాల చిత్రకారులనూ ప్రోత్సహించారు. ఏవేళలో చూసినా వారి ఇంటి నిండా బొమ్మలు గీస్తున్న అన్ని వయసుల కళాకారులే కనిపించేవారు. భోజుని రాజ్యంలో అందరూ కవులే అన్నట్లు రాజయ్యగారి రాజ్యంలో అందరూ ఆర్టిస్టులే.

కాపు రాజయ్య చిత్రాలు ఎందరికో ప్రేరణగా నిలిచాయి. చుక్కా రామయ్య ముందు నిన్ను మొన్న రెక్కలు విప్పుకున్న కార్యకర్తలు సైతం వారి చిత్రాలతో ప్రభావితమైనవారే. అలా జీవితాంతం తాము దుర్భర దారిద్ర్యంలో మ్రగ్గినా, అలమటించినా సిద్ధిపేటను మాత్రం చైతన్య స్థావరంగా మార్చారు. ఆయనకు నటనలోనూ, రచనా వ్యాసంగంలోనూ ప్రవేశం ఉంది.

ఆయన మహోన్నత మానవతావాది. కళాకారునికి క్యారెక్టర్ ముఖ్యమని దృఢంగా విశ్వశించే తరానికి కాపు రాజయ్య ప్రతినీధి. పోలీస్ స్టేషన్ లో అత్యాచారాలు జరిగినా, సంఘంలో అక్రమాలు చెలరేగినా ఆయన కుంచె స్పందించేది. అమరవీరుల త్యాగాలకు ఆయన తన చిత్రాలతో చెరిగిపోని ఆకృతి కల్పించారు. 1977లో దివిసీమలో వచ్చిన ఉప్పెన తెచ్చిన ఉపద్రవాలను ఆయన ప్రత్యక్షంగా చూశారు. ఆయా ప్రాంతాలను సందర్శించారు. జరిగిన బీభత్సాన్ని చూసి చలించి ఎన్నో పెయింటింగ్స్ వేసి అవనిగడ్డలో మ్యూజియం ఏర్పాటు చేశారు. అలా ఆయా బాధిత కుటుంబాల ప్రజలకు ఓదార్పు కల్పించారు. కార్గిల్ యుద్ధంలో సాహసోపేతంగా పోరాడి నేలకొరిగిన వీర సైనికుల చిత్రాలు వేశారు. ఈవిధంగా ఆయన తన కుంచెను వేదనాభరితమైన జీవనరాగాలను పలికించే విపంచిగా, అన్యాయాలపై ఎక్కువెట్టిన తపంచిగా మలుచుకున్నారు.

ఆ రోజుల్లో నిజాం పాఠశాలల్లో విద్యార్థుల్ని చేరిన మొదటి రోజున ఒక ప్రశ్న వేసేవారు 'పెద్దయ్యాక ఏం చేస్తావ్?' అని. అది అప్పటి సాంప్రదాయం. దానికి చిన్నారి రాజయ్య వెంటనే చెప్పిన సమాధానం 'బొమ్మలేస్తా'. ఎనిమిది దశాబ్దాలుగా అదే మాటపై నిలబడటంలో ఎంత నిబద్ధత ఉంది! చిత్రకారునిగా ఆయన జీవితంలో మొదటిసారిగా చేసిన పని మహమ్మదీయుల పీర్ల పండగ రోజున పీర్ల కొమ్ములకు రంగులు వేయడం, అదే మహమ్మదీయుల పర్వదినమైన రంజాన్ రోజున! అంటే 2012 ఆగస్టు 20 సాయంత్రమే ఆయన అస్తమించటం కాకతాళీయమే.

చివరి రోజుల్లో ప్రమాదవశాత్తూ కన్నకొడుకు కన్ను మూయడంతోపాటు, పార్కిన్సన్స్ వ్యాధి ఆయన్ని వేధించాయి. పేదరికమైనా, పుత్రశోకమైనా, అనారోగ్యమైనా తన బ్రతుకు చిత్రంలో రంగులే అనుకున్నారాయన. ఆయన్ని చూసి 'మా రాజయ్య సారు' అని పొంగిపోయే తెలుగు ప్రజలు ఆయన చిత్రాల్లోని రంగుల మేళవింపును మర్చిపోరు. ఆయన పలకరింపును మర్చిపోలేరు!

87 సంవత్సరాల పరిపూర్ణ పరిణత వయస్సులో పరమపదించిన కాపు రాజయ్య తన జీవితాంతం కాలుష్యాలకు దూరంగా ఉన్నారు. ఆయన వాడిన రంగులు సైతం సున్నం, ఎర్రమట్టి, నీలిరంగు వంటి సహజ పదార్థాలే. కృతిమత్వాలు, అత్యాధునిక వ్యాపార ధోరణులు, అట్టహాసాలు ఆయనకు సరిపడవు. అంత వయసులోనూ సైకిల్పైనే సంచరించిన ఆయన జీవితం ఎందరికో ఆదర్శవ్రాయం కావాలి. నిరాడంబరంగా, నిర్మలంగా, ఆస్వాయతకు ప్రతిరూపంగా సాగిన కాపు రాజయ్య జీవితం నిజంగా కాలం గిసిన వర్ణచిత్రమే!!

- డా॥ వెనిగళ్ళ రాంబాబు

27-08-2012

సూర్య

తెలంగాణ నుంచి వచ్చిన అద్భుతమైన కళాకారుడు కాపు రాజయ్య సార్. తెలంగాణలో మరీ ముఖ్యంగా మెదక్లో అనేక మంది కళాకారులను ఆయన తయారుచేశారు. నకాషి పెయింటింగ్స్ నుంచి సంప్రదాయతను తీసుకొని గొప్ప చిత్రాలను రాజయ్య సార్ ఆవిష్కరించారు. జానపద శైలిలో సాంద్రంగా ఉండే రాజయ్య సార్ చిత్రరీతులు, రంగులు, అదౌక అద్భుత ప్రపంచం. ఢిల్లీలో ఆమధ్య పెయింటింగ్స్ ఎగ్జిబిషన్ ను నిర్వహించినపుడు అనేక మంది చిత్ర ప్రేమికులు రాజయ్య సార్ పెయింటింగ్స్ చూసి ముచ్చటపడ్డారు. ఇటీవల తెలంగాణకు చెందిన గొప్ప చిత్రకారుడు కొండపల్లి శేషగిరిరావు కన్ను మూశారు. ఇప్పుడు కాపు రాజయ్య సార్ ఇక లేరు. అంటే మనసులో దిగులనిపిస్తోంది.

- ఏలె లక్ష్మణ్, చిత్రకారుడు

జన జీవన దర్పణాలు....

రాజ్య చిత్రాలు

శ్రమైక జీవన సౌందర్యానికి కుంచెతో అద్దంపట్టిన సుప్రసిద్ధ కళాకారుడు కాపు రాజయ్య సమస్య అంశాలకూ రంగులద్ది గ్రామీణ జానపద సంస్కృతిని సజీవ కళారూపాలుగా తీర్చిదిద్దడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

రాజయ్య మెదక్ జిల్లాలోని సిద్దిపేటలో 1925 ఏప్రిల్ 7వ తేదీన భూలక్ష్మి, రాఘవులు దంపతులకు జన్మించాడు. అక్కడే నాలుగో ఫారం వరకూ చదువుకొని, 1943లో సెంట్రల్ స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్ అండ్ క్రాఫ్ట్స్ లో చేరాడు. తను చదువుకున్న పాఠశాలలోనే 1946లో డ్రాయింగ్ టీచర్ గా ఉద్యోగంలో చేరాడు.

మనదేశంలో చిత్రకళను అభివృద్ధిపరచిన వారిలో నందలాల్ బోస్, జామిన్ రాయ్, రవివర్మ, ఎమ్ ఎఫ్ హుస్సేన్, బాపు ప్రముఖులు. ఆ వరుసలో రాజయ్యకూ ప్రత్యేక స్థానముంది. రాజయ్య రేకాచిత్రం గురించి 1957లో ఆంధ్రప్రభ ప్రచురించింది. అప్పుడు తన గురువు రామచంద్రాచారి అభినందించి ఆశీర్వదించడం జీవితంలో మరపురాని ఘట్టమని రాజయ్య చెప్పేవారు. 1956లో ఇలొస్ట్రేటెడ్ వీక్లీలో 'దుర్గ' వర్ణచిత్రం ప్రచురించారు. అది చూసిన ఇండోర్ లో హోల్కర్ మెచ్చి రూ.500లకు కొని విపిపి తెప్పించుకున్నారు. 'ధర్మయుగ్' హిందీ పత్రిక రాజయ్య రంగుల మేళవింపు అద్భుతమని కొనియాడింది. రాజయ్య కళ గురించి డాక్టర్ ముల్కరాజ్ ఆనంద్ రాశారు. 1956లో లండన్ నుంచి వెలువడే 'ది స్టూడియో' మ్యాగజైన్ లో రాజయ్య త్రివర్ణ చిత్రం 'బోనాలు'ను ఎఎస్ రామన్ రాసిన 'సమ్ ఈగర్ ఇండియా పెయింటర్స్' వ్యాసంతో పాటు ప్రచురించింది. ఆ విధంగా రాజయ్య చిత్రకళకు అంతర్జాతీయ స్థాయి ఖ్యాతి లభించింది.

శ్రమైక జీవన చిత్రపులు

రాజయ్య కుంచెకు ఆయన చుట్టూ ఉండే కంసాలి, కుమ్మరి, నకాషి పనివారే స్ఫూర్తి. అనేక కులాల జీవన చిత్రణను ఆయన అపురూపంగా మలిచాడు. నెట్టి మీద సద్దులగంప, ఆ మధ్యలో కర్రెకుండ, ఈత కమ్మల్ని చాపలుగా, చిరుచాపలుగా అల్లే నలుగులు వడ్డెర స్త్రీల ప్రావీణ్యం.... రాజయ్య చిత్రాల్లో కమనీయంగా ఒదిగి కనిపిస్తాయి.

పండగకు, పబ్బానికి ముందు నడిపే వాయిద్యం డప్పు, ఆ డప్పు దరువే ఊరవతల ఉన్నోల్లకు, దూరంగా పనుల్లో నిమగ్నమయ్యే వాళ్ళకు ఊరిలో ఏం జరుగుతుందో ఎర్జేసే వాహకం. శుభకార్యాల్లో పందిట్లో మాదిగలు కూర్చిండి డప్పు కొట్టే చిత్రం నిజ జీవితంతో ఉట్టిపడుతుంది. ఇంకా - పద్యశాలీల అసు పని, బజాల్ల నేత కట్టిన మనిషి, సాలెమగ్గం పద్యశాలీ జీవన విధానం, కుంట మన్నును మెత్తగా తొక్కి సారె (కుమ్మరి చక్రం) మీద పెట్టడం: కుండను, కుండ రంధ్రాన్ని మూస్తున్న విధానం రాజయ్య చిత్రాల్లో కనువిందు చేస్తాయి. కోత కాలంలో కంకులు విరుస్తున్న స్త్రీల పనిని కళ్ళముందు ఆవిష్కరిస్తాడు. దండె కడాలు, ముంజేలు కడాలు... దేన్నీ వదలకుండా చిత్రించాడు. కల్లు తేవడానికి గౌడు మోకు, ముస్తాద్ కట్టుకుని తాడిచెట్టు ఎక్కే దృశ్యాన్ని చిత్రీకరించడానికి సిద్ధిపేట పరిసర ప్రాంతంలోని ఇరుకోడు గ్రామంలో గౌడ జీవన విధాన పరిశీలనకు కనీసం పదిసార్లయినా వెళ్ళానని రాజయ్య చెప్పారు. ఆయన గీసిన కుంచెరుకల స్త్రీ తన పాపను చీరతో సంకకు కట్టుకుని భిక్షాటన చేస్తున్న చిత్రం చూసి చలించనివారు ఉండరు. గంగపుత్రులు వల వినరడం, వలలో చిక్కిన చేపల్ని నైపుణ్యంగా తీయడం వంటి వాటిని కళ్ళకు కట్టేలా దృశ్యీకరించారు. తెలంగాణలో ఆడపడుచుల సుప్రసిద్ధ పండుగ బతుకమ్మ. మహిళలు అడవికి వెళ్ళి తీరొక్క పువ్వు తెచ్చి రమణీయంగా పెర్చి భక్తితో పాటలు పాడుకుంటూ, చప్పట్లతో అడుతారు. సాయంత్రం ఊరు పక్కనే ఉండే చెరువులోనో, వాగులోనో వేస్తారు. ఆ పండుగ దృశ్యాన్ని చూడచక్కగా చిత్రీకరించాడు రాజయ్య. తెలంగాణ ప్రాంత గౌడుల కులదైవమైన రేణుకా ఎల్లమ్మను అన్ని కులాల వారూ భక్తితో పూజిస్తారు. ఎల్లమ్మ జాతర 'సిద్దోగం' జరుపుతారు. బోనాలు, లండ సన్నివేశం, మేకపిల్లను గావు (కరచుకోవడం) పట్టడం సన్నివేశాల్ని నయన మనోహరంగా చిత్రించాడు. సుప్రసిద్ధ కొమురవెల్లి మల్లన్న జాతర, ఒగ్గు కళాకారుల సజీవ దృశ్యం, గొల్లలు వృత్తి పనులు, వల్లబండ, శివసత్తుల పూనకం...వంటివన్నీ రాజయ్య చేతిలో రమణీయంగా రూపుదిద్దుకున్నాయి.

ఎన్నో బహుమతులు, అవార్డులు

కల్లగీత కార్మికులపై రాజయ్య గీసిన రిస్కీ లైఫ్ చిత్రానికి 1990లో జాతీయ పురస్కారం, 1954లో అన్నదాత చిత్రానికి క్రాఫ్ట్ సొసైటీ ద్వితీయ బహుమతి లభించాయి. 1990లో కేంద్ర అకాడమీ పురస్కారం, 1993 జెఎనటియు కళాప్రవీణ డాక్టరేట్ లభించాయి. 1997 కళా విభూషణ్, 2010లో రాజీవ్ ప్రతిభా పురస్కారం, లలిత కళారత్న అవార్డు ఆయన్ని వరించాయి.

రాజయ్య చిత్ర కళా ప్రవీణుడే కాదు, కవి కూడా. తన కవిత్వాన్ని 1992లో 'కుంచె పదాలు' సంపుటిగా వెలువరించాడు. 'సమాజంలోని బతుకుల గతుకులనూ, శ్రామిక జీవన రీతులనూ బొమ్మ కట్టి చూపించారు. కుంచె కలాన్ని భావాల రంగుల్లో అద్ది పదాల చిత్రాలను దిద్దారు.' అని వేమగంటి నరసింహాచార్యులు పుస్తకాన్ని పరిచయం చేశారు. రాజయ్య హైద్రాబాద్, గుల్బర్గా, బెంగళూరు, మద్రాస్, నాగపూర్లో, భీమవరంలో శిబిరాలు నిర్వహించి అనేకమంది యువ కళాకారులకు చేయూతనిచ్చాడు.

అనేక దేశాల్లో ప్రదర్శనలు

1956లో జెకోస్లావేకియా, హంగేరీ, రుమేనియాల్లో, 1963లో బల్గేరియాలోని సోఫియాలో, 1964లో ఆస్ట్రేలియాలోని పెర్త్లో, 1972లో న్యూఢిల్లీలో చిత్రకళా ప్రదర్శనలు నిర్వహించారు. 4వ, 6వ ప్రపంచ చిత్రకళా ప్రదర్శనకు ఆహ్వానితులుగా వెళ్ళారు. 1985లో క్యూబా, మెక్సికోలలో: 1988లో లండన్లో సుప్రసిద్ధ చిత్రకారుల కళాప్రదర్శనల్లో పాల్గొన్నారు. రాజయ్య కళాఖండాలను నేషనల్ గ్యాలరీ ఆఫ్ న్యూ ఢిల్లీ, సాలార్జంగ్ మ్యూజియం, శ్రీ చిత్రాలయం, త్రివేంద్రం, స్టేట్ మ్యూజియం మైసూర్, తితిదే తిరుపతి, బెంగళూరు మ్యూజియం, సాంస్కృతిక శాఖ మాస్కో, క్యూబాలోని హవనా, ఢిల్లీలో పార్లమెంట్ హౌస్, ఆం.ప్ర. మ్యూజియం, ఆర్టిసి హైద్రాబాద్... ఇలా అనేకచోట్ల ఉంచారు.

నిరాడంబరుడైన రాజయ్య ఊళ్ళో ఎక్కడికైనా సైకిల్ మీదనే వెళ్ళేవాడు. పూనా ప్యాంట్, లాల్చీ ఆయనకు ఇష్టమైన డ్రస్సు. ఎప్పుడూ ప్రచారానికి వెనకుండేవాడు. ఆయనది అవార్డుల కోసం పాకులాడే వ్యక్తిత్వం కాదు. బాతిక్ బాలయ్య, రుస్తుం, రమణారెడ్డి వంటి చిత్రకారులకు ఆయన స్ఫూర్తి, గురువు. అనేక సంస్థలకు చేయూతనిచ్చారు. తుదిశ్వాస విడిచేవరకూ చిత్రకళ గురించే ఆలోచించారు. చనిపోయే ముందురోజు గుంటూరు మిత్రులతో మాట్లాడుతూ- 'ఈ సంవత్సరంలో చిత్రకళా ప్రదర్శన పెడదాం' అని హామీ ఇచ్చారు. జయప్రకాశ్ నారాయణ్ మరణించినపుడు ప్రజాకవి కాళోజి- 'పుట్టుక నీది, చావు నీది, బతుకంతా దేశానిది' అన్నట్లు - రాజయ్య బతుకంతా కళామతల్లికి అంకితం చేశాడు.

27-08-2012

ప్రజాశక్తి

- సిద్దెంకి

తెలంగాణ జీవన చిత్ర'రాజ'

మనిషి తన రూపాన్ని పొంది ఈ ప్రపంచంపై అడుగిడుతున్నాడంటేనే అది ఒక ఉత్సృష్టమైన సృజన. ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసల నుంచి మనిషి చేసే ప్రతి కదలిక ఒక సృజనే. అంటే ప్రతి మనిషి సృజనశీలుడే. కానీ మనుషుల్లో కొందరు మనీషులుంటారు. వారు ప్రతీ విషయాన్నీ తర్కించి, శోధించి తనదైన కొత్తకోణం నుంచి తమ చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలను, ప్రపంచాన్ని దర్శిస్తారు. తామొందిన అనుభూతిని వ్యక్తం చేయడానికి వివిధ మార్గాలను ఎంచుకుంటారు. అవి చిత్రం, గేయం, గానం, నాట్యం ఏ మార్గమైనా కావచ్చు. వారు తపస్సులై ఆయా రంగాల్లో త్యాగమూర్తులై, పథ నిర్దేశకులై వెలుగుతారు. ఇలాంటి పథ నిర్దేశకుల్లో తన జానపద జీవితాన్ని, ఆత్మను రంగరించి తెలంగాణకు అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి తెచ్చినవారు కాపు రాజయ్య. భారతీయ చిత్రకళా లోకంలోనే నూతన చరిత్రను పదిలపరిచిన 87 ఏళ్ళ డాక్టర్ కాపు రాజయ్య కళా తపస్వి.

సృజనలో అంతర్దృష్టి, సాహసం, భావన, నిజాయితీ, నిబద్ధత అన్నీ నిండుకొని ఉండడం అవసరం' అని గట్టిగా నమ్మిన సృజనశీలి రాజయ్య! రాళ్ళు రప్పల మధ్యన ఒంటరిగా నిలబడ్డ చెట్టుతో, పల్లెనిండా ఉదయ, సాయంత్రాలు దుమ్ము పొగల్ని నింపుతూ పరుగులు తీసే మూగజీవాల్లో, కల్లుగీసే కేశయ్యతో, పాలమ్మే పోశమ్మతో, బతుకమ్మ నెత్తినెత్తుకున్న లచ్చమ్మతో, పొద్దు తిరుగుడు పువ్వు పట్టుకున్న చంటీదానితో, పతంగులు ఎగరేసే చిన్నోడితో ఆత్మీయతను పెంచుకున్నవాడాయన. కాల ప్రవాహాల్ని ఆకాశంలో మొలిచే చుక్కలతో, నేలపై నడిచే నీడలతో లెక్కించిన వాడాయన. పల్లెల్లో పారే తేటైన ఆత్మీయతను తనలో ఒంపుకున్నాడయన పల్లెల్లో పూచే విశ్వాసాల నమ్మకాలను రెండు చేతుల్తో పోగెసుకున్నవాడాయన. ఇలాంటి పారవశ్య భావనతో పురుడుపోసుకున్న తన అభివ్యక్తిని, మూల, గ్రామవేర్లను వీడకుండా జీవంపోసి తనదైన బతుకమ్మ, బోనాలు, మొహర్రం, ఎల్లమ్మజోగి, బుర్రకథ, శారదగాళ్ళు వంటి తెలంగాణ కలా, వారసత్వ సంపదలను మొదటగా ప్రపంచానికి పరిచయం చేశారు. కమ్మరి, జాలరి, చాకలి, యాదవ, గౌడ్లను, సోది చెప్పేవారిని వారి వృత్తుల్లోని సహజ సౌందర్యాన్ని తన రంగుల్లో ప్రాణం పోశాడు. జీవితంలోని ఆటుపోట్లను భారతీయ కళా చరిత్రలో దృశ్యబద్ధం చేసిన

చిత్రకారుడు రాజయ్య.

వీరి కళాసృష్టిని మెరుగుపరుచుకునే దారిలో పాతికేళ్ళ ప్రాయంలో హైదరాబాద్ పైనార్ట్స్ డిప్లొమా పొందాక నవీన సంప్రదాయంగా ప్రాచుర్యంలో ఉన్న 'క్లౌజన' (వాష్) పద్ధతిలో వాస్తవిక వాదంతో దమయంతి, కోయ దంపతులు, ఉడతభక్తి వంటి చిత్రాలు చిత్రించారు. చిన్ననాటి నుంచీ తనలో జాగృతమై ఉన్న నకాషీ చిత్రాలు, పట చిత్రాల నుంచి పొందిన భావావేశాల్ని వ్యక్తీకరించేందుకు గ్రామీణ వృత్తి కళాకారులైన కంసాలి, వడ్రంగి, కమ్మరి, చేనేత పనివారల్లోని చేతివేళ్ళతో రూపుదిద్దుకున్న హస్తకళారూపాల అధ్యయనంతో అటు మాధ్యమంలో, ఇటు వస్తువులో, శైలిలో వినూత్నతను చాటారు. కలలం (టెంపెరా) రంగులతో కార్డుబోర్డుపై, కాగితంపై, గుడ్డలపై గ్రామ జీవనాన్ని, జానపదుల గాథలను, ఆచారాలను వస్తువులుగా ఎంచుకుని అద్భుత కళాఖండాలు సృష్టించారు. బంగారు బాటలో నడిచారు.

సుమారుగా ఇదే సమయంలో బెంగాలి కళారూపాలతో ఆధునిక భారతీయ కళాలోకంలో మెరిసిన జమినీరాయ్ చిత్రాలు సాంకేతికంగా సూచిగా నిలిచి, టెంపెరా మాధ్యమంలోని రాజయ్య చిత్రాలు ఆధునిక కళాకారుల, కళా విమర్శకుల దృష్టిని తనవైపు సారించేలా చేశాయి. 'బోనాలు' చిత్రాన్ని 'ది స్టూడియో' అనే లండన్ మ్యాగజైన్లో అచ్చయ్యేలా చేసింది. ఈ పరంపరలోనే సృజనాత్మక సేవను గుర్తించి కేంద్ర లలితకళా అకాడమీ 'కడగండ్ల బ్రతుకులు' (కల్లుగీసే దృశ్యం) చిత్రానికి జాతీయ అవార్డు ప్రకటించింది.

వీరి రమణీయ చిత్రాల్లో ముఖ్యంగా ముక్కుకు ముక్కెరలను, బులాకిలను, చెవులకు వివిధ రకాల కానికె పోగులు, మాటీలు, కమ్మలు, మెడలో పూసలపేరులు, రకరకాల తాడుల పేరులు, కంటెలు, నానులను ధరింపచేశారు. వీరి ప్రతి చిత్రంలో సుమారుగా పల్లెకు ప్రతిరూపమైన చెట్టు ఉండేలా చూశారు. వీరి రంగులు బలమైన ఉష్ణ రంగుల్ని ప్రాథమిక రంగుల్ని ఎక్కువగా వాడుతూ ... తెలంగాణలోని సూటిదనానికి, స్వచ్ఛతకు ప్రతీకలుగా మలిచారు. నేడు తెలంగాణ జీవనాన్ని నేపథ్యంగా స్వీకరించిన వర్తమాన చిత్రకారులందరూ రాజయ్య చిత్రాల ప్రభావంతో ఎదిగినవారే అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. రంగులోనో, రూపంలోనో మరో విషయం లోనో తప్పకుండా రాజయ్య సారు అందరికీ మార్గదర్శకులే.

ఆరు దశాబ్దాల తన కళా జీవనంలో వీరి చిత్రాలు 1948 నుంచి జాతీయంగా అన్ని ప్రధాన ఆర్ట్ గ్యాలరీల్లోనూ , అంతర్జాతీయంగా జెకోస్లోవేకియా, హంగరీ, రుమేనియా, బల్గేరియా, ఆస్ట్రేలియా, అమెరికా వంటి దేశాల్లో అంతర్జాతీయ ప్రదర్శనల్లో

22-8-2012 కాపు రాజయ్య అంతిమయాత్ర దృశ్యం

రాజయ్యగారి మరణానికి కొన్ని వారాల ముందు కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించిన నదాశివగారి స్వరలయలు' పుస్తకాన్ని కాపు రాజయ్యకు అందిస్తున్న టి.ఆర్.సి. చైర్మన్ యం. వేదకుమార్గారి

ప్రదర్శించబడినాయి. జేఎన్టీయూ గౌరవ డాక్టరేటు, కళా ప్రవీణ బిరుదుతో సత్కరించింది. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కళావిభూషణ్, హంస, లలిత కళారత్న, రాజీవ్ ప్రతిభా జీవన సాఫల్య పురస్కారాలతో సత్కరించాయి.

చిత్రం సందేశాన్ని అందించినా అందించలేకపోయినా చూపరులను నిలబెట్టాలి. ఆకట్టుకోవాలి. వీక్షకులతో చిత్రం మాట్లాడాలి. అప్పుడే అది ఉత్తమ చిత్రంగా కాలపరీక్షకు తట్టుకుంటుందని రాజయ్య విశ్వసిస్తారు. మన ఇతిహాసాలైన రామాయణ, మహాభారత, భాగవతాల నుంచి అన్వయించుకున్న అనుభూతులతో ఎన్నో చిత్రాల్లో అంతఃసారమైన సంప్రదాయాన్ని వీడకుండా ఎన్నో తైలవర్ణ చిత్రాల్ని తన జీవితాన్ని ముడుపుకట్టి జానపద అధునాతన అభివ్యక్తితో చిత్రించి చిత్రకళా లోకంలో ధృవ తారగా నిలిచిన ధన్యులు రాజయ్య సారు. తెలుగు జాతి తన జ్ఞాపకాల నుంచి ఆయనను దూరం చేయబోదు. తెలంగాణ జాతి గుర్తించుకోవలసిన, స్మరించుకోవలసిన రాజయ్యగారి చిత్ర రాజులు మన భావి తరాలకు సాంస్కృతిక వారసత్వంగా నిలుస్తాయి. వాటిని పదిలపరిచి మన భావి తరాలకు అందివ్వవలసిన బాధ్యత మనందరిపై ఉన్నది.

26-08-2012,
నమస్తే తెలంగాణ

- అద్దంకి తిరుమల సుప్రసన్నాచార్య

కాపు రాజయ్యగారు స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్ & క్రాఫ్ట్స్ లో డిప్లొమా పూర్తిచేసిన ఆయన జీవితమంతా కష్టపడి నిలబడ్డడు. వృత్తినీ ప్రవృత్తినీ ఒక యజ్ఞంలా నిర్వహించారు. తెలుగు చిత్రకళారంగంలో రాజయ్య తనదైన ప్రత్యేకమైన శైలిలో అనేక దశాబ్దాల పాటు వెలుగొందారు. తనదైన శైలిలో జీవించిన ఆయన మార్కెట్ వెంబడి పరుగెత్తకుండా తన వ్యక్తిత్వాన్ని నిలుపుకున్నారు. సిద్ధిపేటలో లలిత కళా సమితిని స్థాపించి తమ గురుత్వంలో ఎంతోమంది చిత్రకారులను తీర్చిదిద్దిన అసమాన వ్యక్తి రాజయ్య. సహస్ర చంద్రోదయం జీవించిన ఆయన ఆదర్శప్రాయులు.

- బి. నర్సింగరావు, సినీ దర్శకులు

సిద్ధిపేట పాఠశాలలో చదివే రోజుల్లో నా చిత్రాలను చూసి ఆయన సన్నెంతగానో ప్రోత్సహించారు. ఆయన ప్రోత్సాహంతోనే ఎన్నో చిత్రాలు గీశాను. ఆయన చిత్రాలు చాలా బాగుండేవి. వాటిని చూస్తూ నేను కూడా అలాంటి చిత్రాలు వేయాలనుకునేవాడిని. ఆ స్ఫూర్తితో కొన్ని చిత్రాలు గీసి ఆంధ్రప్రభ పత్రికకు పంపాను. అవి అచ్చయినప్పుడు వాటిని చూసి ఆయన ఎంతగానో ప్రశంసించారు. ఆ ప్రశంసలు, ప్రోత్సాహంతోనే బాతిక్ కళలో నేనీ స్థాయికి చేరుకున్నాను.

- యాసాల బాలయ్య, బాతిక్ చిత్రకారుడు

చిత్రకళకు 'రాజయ్య'

“నా పుట్టిన తేదీ గురించి, నేను మరణించే తేదీ గురించి పట్టించుకోవద్దు. నాలో కళ పుట్టడం, నేను కుంచెను కిందపెట్టడం ఎప్పుడన్నదే నాకు ముఖ్యం అవే నేను పుట్టిన తేదీ ఇ పోయిన తేదీలు” అనేవారు చిత్రకారుడు కాపు రాజయ్య. ఆయన తన పదవ ఏట మొదటిసారిగా కుంచె పట్టారు. దాదాపు 87 ఏళ్ళు వచ్చేవరకూ కుంచెను దించలేదు. అంటే చిత్రకారుడుగా ఆయన వయసు 77 ఏళ్ళే. కళే తన జీవితం అనేవారు రాజయ్య.

పీర్ల పండగ రోజుల్లో పీర్ల కొమ్ములకు రంగులు వేయడంతో ఆయన బాల్యం ప్రారంభమైంది. తెలంగాణ జానపద జీవనం, ఆ ప్రాంత కులవృత్తులు, దేవాలయాలు, ఆచార సంప్రదాయాలు, పండగలు, వేడుకలు, కష్టాలు, కడగండ్లు వంటివన్నీ ఆయన బొమ్మల్లో ప్రస్ఫుటించాయి. సిద్దిపేటలో సైకిల్ మీద తిరుగుతూ ఆయన ప్రతివారిని ఆప్యాయంగా పలకరించేవారు. అన్ని మతాలు, కులాల వేడుకలకూ హాజరయ్యేవారు. ఇవన్నీ ఆయన కుంచెకు ఆహారం అవుతున్నాయనీ, దేశ విదేశాల్లో ప్రదర్శన కాబోతున్నాయనీ, తమ ప్రాంత కీర్త ప్రతిష్ఠలు ఇనుమడించబోతున్నాయనీ మొదట్లో స్థానికులకు తోచలేదు.

ప్రాచీన సంస్కృతీ సంప్రదాయాలను చూసి గర్వపడే రాజయ్యకు తన సిద్దిపేటే తన స్వర్గం. సిద్దిపేటలోనే పుట్టి పెరిగిన రాజయ్య అక్కడే కళాకారుడిగా, కళా బోధకుడిగా స్థిరపడ్డారు. తమ పట్టణంలోని వివిధ కులాలు, వారి జీవితాలు, వారి అనుబంధాలు ఆయన చిత్రకళకు ఇతివృత్తాలు, ఆయనలోని సృజనాత్మకతకు మొదటి రంగులయ్యాయి. ప్రముఖ సాహితీవేత్త నందిని సిధారెడ్డి అన్నట్లు, “ప్రకృతిలోని రంగుల్ని, తెలంగాణ పుష్పవర్ణాల ప్రత్యేకతల్ని చిత్రకళకు ఆయన అద్దినట్టుగా మరెవరూ అద్దలేకపోయారంటే అందులో అతిశయోక్తేమీలేదు. రాజయ్య అంటేనే రంగులు, రాజయ్య అంటేనే తెలంగాణ బతుకులు, రాజయ్య అంటేనే అపురూప చిత్రాలు”.

చిన్నతనంలోనే తండ్రి మరణించడంతో అష్టకష్టాలూ అనుభవించిన రాజయ్య తన చిత్రాల్లో తమ ప్రాంత జీవనశైలిని అభివ్యక్తీకరించారు. “సిద్దిపేటలో మా వీధి

పారుపల్లి. ఇది కళాకారుల వీధి. ఇది కమ్మరి, కుమ్మరి, వడ్రంగి, స్వర్ణకార, పద్మశాలి, నకాషి, బ్రాహ్మణ, ముదిరాజు, యాదవ, గౌండ్లు, దూదేకులు, రజకులు వంటి కులాలకూటమి. మా దగ్గర నకాషి చిత్రకారులు, రంగోలి కళాకారులు, రథ చిత్రలేఖకులు, బొమ్మల పనివాళ్ళు, పట చిత్రకారులు ఉండేవారు. అందుకే ఇంకెవరినీ కళ కోసం యాచించే అవసరం నాకు రాలేదు.” అనేవారాయన.

మొదటినుంచీ చిత్ర జీవితం ఆయనను అంటిపెట్టుకునే ఉంది. నాటకాలు, తోలు బొమ్మలాటలు, హరికథలు, బుర్రకథలు, ఒగ్గుకథ, వీధి భాగవతాలు ఆయనను బాగా ఆకట్టుకున్నాయి. మొహర్రం పీర్లకు, ఉత్సవ రథాలకు వేసే అలంకారణల నుంచి కూడా ఆయన నేర్చుకున్నారు. “ఓ ఇతివృత్తం కోసం ఎక్కువ సమయం ఆలోచించాల్సిన అవసరం నాకెప్పుడూ ఏర్పడలేదు” అనేవారాయన. రాజయ్యలోని కళాప్రతిభను మొదటగా గుర్తించింది ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ మాజీ సంపాదకుడు ఎ.ఎన్.రామన్. ఆయన 1950ల ప్రాంతంలో రాజయ్య చిత్రాలను అచ్చువేశారు. లండన్ నుంచి వెలువడే ‘స్టూడియో’ పత్రికలో ఆయన రాజయ్య గురించి ప్రశంసిస్తూ వ్యాసం రాశారు. “పురాణ గాథలూ, నమ్మకాలూ, జానపద సంస్కృతితో సారవంతమైన జీవితం ఆయనిది. అసలు వాటితో రూపొందిన మనిషే రాజయ్య. ఆయన చిత్రాలలో నన్ను ఎక్కువగా ఆకర్షించిన అంశం అచ్చమైన ఆయన జానపద ఆత్మ” అని రామన్ వ్యాఖ్యానించారు. ఆయన చిత్రాన్ని ప్రముఖ మలయాళీ రచయిత ఓ.విజయన్ తన గ్రంథానికి ముఖచిత్రంగా వేసుకున్నారు.

మొదట్లో రాజయ్య సాంప్రదాయికమైన చిత్రాలు మాత్రమే వేసేవారు. ఆ తువాత నకాషీ చిత్రకారుల శైలిని అందిపుచ్చుకుని, టెంపరా రంగుల్ని వాడడం మొదలుపెట్టారు. తరువాత తైల వర్ణ చిత్రాలకు మారారు. ఆయన చిత్రాలను భారతీయ నగరాల్లోనే కాక, చెకొస్లవేకియా, హంగరీ, రుమేనియా, బల్గేరియా, ఆస్ట్రేలియా, క్యూబా, మెక్సికో, లండన్, సెషెల్స్ లలో కూడా ప్రదర్శించారు. ఆధునిక చిత్రకళలో ఆయన విష్ణవాత్మకమైన మార్పులు తీసుకువచ్చినట్టు విమర్శకులు ఆయనను ప్రశంసించారు. భారతీయ కళలో జానపద, గ్రామీణ సంప్రదాయాలను అద్భుతంగా ప్రవేశపెట్టిన వ్యక్తి రాజయ్య. ఆయన వేసిన ‘పద్దెర మహిళ’, ‘ఎల్లమ్మ జోగి’, ‘గోపికా కృష్ణ’, ‘పంట పొలాల’, ‘వసంత కేళి’, ‘కోలాటం’ తదితర చిత్రాలు చిరస్మరణీయమైనవి. ఆయన తైల వర్ణ చిత్రాలకే పరిమితం కాకుండా రచనా వ్యాసంగాన్ని, రంగస్థల నటనను కూడా కొనసాగించారు.

ఆయనకు 50కి పైగా అవార్డులు లభించాయి. అఖిల భారత లలిత కళా కేంద్రం ఆయనను ‘కళా విభూషణ’ బిరుదుతో సత్కరించింది. హైదరాబాద్ లోని జెఎన్ టియు ఆయనకు గౌరవ డాక్టరేట్ ను ప్రధానం చేసింది. 1966లో ఆండ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం

రాజయ్య చేతులమీదుగా జాలువారిన దృశ్యాలు

కాపు రాజయ్యగారు అందుకున్న అవార్డులు (2010 సంవత్సరానికి ప్రతిభా రాజీవ్ పురస్కారం)

ఆయనను 'రజత పత్రం'తో సన్మానించింది. ఆయనకు 'చిత్రకళా ప్రపూర్ణ' అనే బిరుదు కూడా లభించింది. ఆయన వేసిన 'రిస్కీలైఫ్' అనే చిత్రం జాతీయ పురస్కారం అందుకుంది. ఆ చిత్రాన్ని ఆ తరువాత రష్యా పార్లమెంట్ లో కూడా ప్రదర్శించారు. ఆయన గీసిన 'బోనాలు' చిత్రాన్ని 1945లోనే లండన్ లో ఓ మేగజైన్ మీద ప్రచురించారు.

ఆయన సిద్దిపేటలో లలిత కళా సమితి పేరుతో ఒక శిక్షణ సంస్థను ఏర్పాటు చేసి వందలాది మంది యువతీ యువకులకు చిత్రకళలో శిక్షణనిచ్చారు. ఓ కళాకారుడిగా అక్షరాలా ధన్యమైన జీవితం ఆయనది.

22.08.2012

- ఆంధ్రజ్యోతి ఎడిటోరియల్

సిద్దిపేట ప్రభుత్వ పాఠశాలలో 7వ తరగతిలో చేరాను. అప్పటికే నాకు చిత్రకళలో ప్రవేశం ఉంది. నా చిత్రాలు చిత్రాలు చూసి ఆయన నన్ను చేరదీసి చాలా మెకకువలు నేర్పారు. ఆయన ప్రోత్సాహంతో చిత్రకారుడిగా మంచి గుర్తింపు పొందాను. హైదరాబాద్ లో ఫైన్ ఆర్ట్స్ కళాశాల ఉందని ఆయన చెబితేనే తెలిసింది. అందులో చేరి చదువుకోమని ఆయనే ప్రోత్సాహించారు. ఆయన సహకారంతో చిత్రకారుడిగా, శిల్పిగా రాణిస్తున్నాను.

- రమణ, చిత్రకారుడు, శిల్పి

గ్రామీణ ప్రజల శ్రమ జీవన సౌందర్యాన్ని వర్ణచిత్రాలుగా వేయడంలో ఆయనకు ఎవ్వరు సాటిరారు. శ్రామికుల శరీర వర్ణాన్ని నలుపు రంగులో వేయడం ఆయన ప్రత్యేకత. ఆయన ప్రోత్సాహంతోనే నేను ఈ స్థాయికి రాగలిగాను.

- సూరారం శంకర్, ప్రముఖ కవి, చిత్రకారుడు.

రాజయ్య గొప్ప జానపద చిత్రకారుడు. ఆయన గీసిన చిత్రాలు గ్రామీణ ప్రాంత ప్రజల జీవన విధానాన్ని ప్రతిబింబించాయి. కళాకారుల లోకానికి తెలంగాణకు ఆయన మరణం తీరనిది. తాటిచెట్టు గొడల జీవన విధానం, రైతుల జీవన విధానంపై ఆయన గీసిన చిత్రాలు చరిత్రకెక్కాయి.

- వేణు సంకోజు, కవి, రచయిత

తెలంగాణ సంస్థలపరంగా బతుకమ్మ చిత్రాలను గీయడంతోపాటు జానపద శైలిలో చిత్రాలను గీసి జాతీయ స్థాయికి ఎదిగిన గొప్ప చిత్రకళాకారుడు డాక్టర్ కాపు రాజయ్య. ఆయన గీసిన బతుకు చిత్రాలు ఢిల్లీలోని లలిత కళా అకాడమీలో పెట్టారు. తెలంగాణ జాతి మీద చిత్రాలు గీసిన మహనీయుడు.

- కూరెల్లి శ్రీనివాస్, చిత్రకారుడు

పల్లె పన్నీరు..... కాపు రాజయ్య!

సహస్ర వృత్తుల సమస్త జీవనాన్ని మనోఫలకంపై చిన్ననాడే ముద్రించుకున్నాడు కాపు రాజయ్య. ఆయన చేసిన తపస్సు సిద్ధించింది. ఆధునిక చిత్రకళలో తెలంగాణ గ్రామీణ జీవితానికి కాపు రాజయ్య చిత్రం చిరునామా అయ్యింది. మెతుకు సీమలో ఇద్దరు అక్కలకు తమ్ముడిగా చిరు వ్యాపారి రాఘవులు సంతానంగా చిత్రకళా నేపథ్యం లేని కుటుంబంలో 1925 ఏప్రిల్ 6వ తేదీన సిద్దిపేటలో జన్మించిన రాజయ్య లలితకళా అకాడమీ అవార్డు గ్రహీతగా జాతీయ స్థాయి చిత్రకారుడిగ విఖ్యాతులయ్యారు. ఉప్పు, పప్పు అమ్మిన తండ్రి చిన్నతనంలోనే చనిపోవడంతో దారితెన్నూ లేని కుటుంబాన్ని తండ్రి స్నేహితుడు మర్క చంద్రయ్యగౌడ్ ఆదుకున్నాడని రాజయ్య అనేక సందర్భాల్లో గుర్తు చేసుకునేవారు. కాపు రాజయ్య జీవితాన్ని ఎదురీడాడు. తన కలల తీరంలోకి ప్రవేశించాడు. గ్లోబల్ గందరగోళాల్లో పల్లె చిత్తరువు చెదిరిపోతే పునర్నిర్మించుకునేందుకు మోడల్ కావాలి కదా! కాపు రాజయ్య పల్లె నమూనాను భవిష్యత్ తరాలకోసం పదిలపరిచాడు!

ముద్దొచ్చే రేఖ - మనసు దోచే రంగు

అతిశయించిన ప్రమాణాలతో జైమినీరాయ్ జానపద చిత్రాలు దేశమంతా చెలామణి అవుతోన్న రోజుల్లో తన గుండెల్లో దాచుకున్న నేలరంగులను, వినీలాకాశాన్ని, ఆబాలగోపాలాన్ని సుకుమారంగా, మనోహరంగా చూపిన 'సిద్ధుడు' కాపు రాజయ్య! మెడ్రాస్ - ముంబై - హైద్రాబాద్లలో డ్రాయింగ్ నేర్చుకున్న రాజయ్య దక్షిణాది ప్రాంతాలన్నీ పర్యటించి ప్రాచీన చిత్రకళాశైలులను పరిశీలించి తనదైన రేఖనుపుణికి పుచ్చుకున్నారు ఆయన డ్రాయింగ్లు సంక్షిప్తతకు నిదర్శనం. అవసరం లేకపోయినా గీతలు, ఎబ్బెట్టు కలిగించే రంగులూ పులిమే అనేకుల మధ్య కాపు రాజయ్య చిత్రాలు తక్కువ గీతలు, హామైన రంగులతో ప్రపంచ కళా ప్రేమికులను అలరించాయి. లండన్ నుంచి వెలువడే 'స్టూడియో' అనే పత్రిక రాజయ్య వర్ణచిత్రాన్ని ప్రచురించుకుని నీరాజనం పలికింది.

ఆధునిక సంప్రదాయజ్ఞుడు

ఎక్కువగా చదువుకోకపోవడం కాపురాజయ్యకు దీవెనగా పరిణమించిందంటారు ప్రముఖ చిత్రకళా విమర్శకుడు, ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్షీ పూర్వ సంపాదకులు ఏ ఎస్ రామన్. ఆయన సమకాలీన చిత్రకారుల్లో కాస్త చదువుకున్న వారి మాదిరి కొన్ని సో-కాల్డ్ 'ఆధునిక' చిత్రాలను చూసి, కొన్ని 'ఆర్టిస్టిక్' పదాలను బట్టిపట్టి నకలు చిత్రలు చిత్రించే దుర్గశకు రాజయ్య లోనుకాలేదని గుర్తుచేస్తారు. తాను మంత్రముగ్ధంగా పల్లెల్లో చూసిన కుమ్మరి చక్రం - సాలెల మగ్గం - యువతులు - పడతులు - వృద్ధులు - వారి వస్త్రధారణ - సాధారణ ఆభరణాల్లో ప్రతిఫలించే వారి మానసిక సౌందర్యం రాజయ్యతో 'రమేరామే' అన్నట్లుగా రమించాయి. సంప్రదాయానికి అతుక్కోని ఆధునికత - ఆధునికతకు వెంపర్లాడని సంప్రదాయం.... కాపు రాజయ్య శైలిగా వినుతికెక్కింది.

కుదుటపరచే చిత్రాలు!

నకాషీ కళాకారుల పనితనాన్ని దీక్షగా గమనించిన రాజయ్య, టెంపరా రంగులను వాడారు. మలి దశలో ఆయిల్ కలర్స్ కూ మళ్లారు. అయితే ఆయన వ్యక్తీకరణ తను పుట్టిపెరిగిన నేలే! తన ఉద్వేగాలను, ఉల్లాసాలను, తన అభిమాన దేవతలను సంప్రదాయానికి తాను జోడించిన ఆధునికతతో చిత్రించారు.

ఇటీవలి చిత్రాల్లో అంతఃసారం లోపించిందని, ప్రచారపటాటోపాలతో గందరగోళ పరుస్తున్నాయని కళాప్రేమికులు చింతించే సందర్భాలు ఒకసారి ఏర్పడతాయి. అలాంటి వేళ కాపు రాజయ్య చిత్రం మనసును కుదుటపరుస్తుంది. పల్లె ... చూపరి ముంగిట నిలుస్తుంది! చూపరి ... పల్లె హృదయంలో ఉంటాడు!

21.08.2012

సాక్షి

- పున్నా కృష్ణమూర్తి

కాపు రాజయ్య మరణం కళా జగతికే తీరని లోటు. నేను తెలంగాణ తల్లి శిల్పం. తయారుచేస్తున్నప్పుడు ఆయన నాకెన్నో సూచనలు ఇచ్చారు. శిల్పం తయారీ పూర్తయిన తరువారత నన్ను అబినందించిన వ్యక్తుల్లో మొదటి వ్యక్తి అతనే. అలాంటి ఉన్నతమైన భావాలున్న కళాకారుణ్ణి తెలంగాణకోల్పోయింది.

- బీవీ చారి, తెలంగాణ తల్లి శిల్పం రూపకర్త

బెజవాడలో రాజయ్య

కాపు రాజయ్యగారి గురించి నేను చాలా కాలం క్రితమే విన్నాను. ఆంధ్రప్రదేశ్ లలిత కళా అకాడమీవారు 1978లో ప్రచురించిన మెనోగ్రాఫ్ కూడా నా వద్ద ఉండేది. ఏఎస్ రామన్ గారు రాసిన వ్యాసం అందులో ఉండేది. ఆయనొక జానపద చిత్రకారులనీ, గ్రామీణ ప్రజలనూ, శ్రామికులనూ, మన సంస్కృతినీ, జానపద రీతిలో తైలవర్ణాలతోనూ, టెంపెరా రంగులతోనూ చిత్రిస్తారని నాకు తెలుసు. అప్పటికే ఆయన ప్రఖ్యాత చిత్రకారులయ్యారు. ఆయన 1997లో విజయవాడ వచ్చారు. ఆంధ్రా ఆర్ట్సు అకాడమీ ఎంఎస్ మూర్తిగారి ఆహ్వానంపై వచ్చారనుకుంటా. మా ఇంటికి ఆహ్వానించాను. వచ్చారు. ఆ సందర్భంగా నా చిత్రాలు చూపించాను. నేను రచించిన వ్యాసాలపైలు చూపించాను. పత్రికలలో ప్రముఖ చిత్రకారుల గురించి నేను రాసినవి అవి. నా రచన 'చిత్రకళ చరిత్ర' పుస్తకం కాపీని ఆయనకు ఇచ్చాను. ఆయన చిత్రాలతో ప్రింటయిన ఒక ఫోల్డరును నాకు బహూకరించారు. ఆ సందర్భంగా ఆయన నాకు ఒక సలహా ఇచ్చారు. 'మీరు చిత్రకారులుగా ఉండటం కంటే చిత్రకళ విమర్శకుడిగా ఉండటం మేలని' అన్నారు. 'చిత్రకారులు చాలామంది ఉన్నారు. కానీ వారి గురించి వివరించే విమర్శకులు, రచయితలు తక్కువగా ఉన్నారు' అని వివరించారు. మీరు ఇంకా చాలా చిత్రించాలనీ, త్వరలోనే వన్ మేన్ షో పెట్టాలని ఆశీర్వదించారు. ఆ రోజున మేము సంజీవ్ దేవ్ గారిని కలిశాం తుమ్మపూడి వెళ్ళి.

1999లో హైదరాబాద్ లోని కళాభవన్ లో నేను నా 55 చిత్రాలతో వన్ మేన్ షోను ప్రదర్శించాను. అప్పుడాయన అక్కడకు సిద్ధిపేట నుంచి వచ్చి నా చిత్రాలు చూశారు. ఆయనకి అహంకారం లేదు మరి. 2001లో ఆంధ్రా అకాడమీ ఆఫ్ ఆర్ట్స్ వారి సెమినార్ లో పాల్గొనడానికి రాజయ్యగారు, కొండపల్లి శేషగిరిరావుగారు, పిఆర్ రాజుగారూ విజయవాడకు వచ్చారు. వారితో కలిసి ముచ్చటించుకున్నా. వారి లైఫ్ స్కెచ్ లను నా స్కెచ్ బుక్ లో గబగబా చిత్రించుకున్నాను. నేను నిర్వహిస్తున్న అకాడమీ ఆఫ్ క్రియేటివ్ ఆర్ట్స్ కార్యక్రమాల ఆహ్వాన పత్రాలను ఆయనకు, సిద్ధిపేటకు పంపేవాడిని. ఆయన నాకు సందేశాలు ఆశీర్వాదాలు పంపించేవారు. 2005లో చిత్రకారులు జి.నరసింహారావు,

ప్రధాన కార్యదర్శిగా ఉండి నడుపుతూ ఉన్న 'లలిత కళా అకాడమీ' తరపున మేము ఆయన్ని విజయవాడలో సన్మానించాము. నేను లలిత కళా అకాడమీకి ఉపాధ్యక్షుడుగా ఉన్నాను. ఆ సన్మాన సభకు అధ్యక్షత వహించాను. ఆ విధంగా మాకు - నాకు, నా సహచరులకు ఆయనతో మంచి సంబంధాలు ఉండేవి. ఆయన సిద్ధిపేట నుంచి లేఖలు రాయడమే కాదు, ఫోన్ చేసిన సందర్భాలు కూడ ఉన్నాయి. నన్ను సిద్ధిపేటకు రమ్మని పలుమార్లు ఆయన కోరారు. నేను వెళ్ళలేకపోయాను. చాలామంది చిత్రకారుల గురించి నేను వ్యాసాలు రాశాను. విశాలాంధ్రకు, ఆంధ్రజ్యోతికి, ప్రజాశక్తికి, ఆహ్వానం మాసపత్రికకు, సిరివెన్నెల మాస పత్రికకు. ఆయన (కాపు రాజయ్య) గారి గురించి కూడా చాలాకాలం క్రితమే వ్రాశాను. ఈ సంవత్సరంలో (2012) విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం వారు ముద్రించిన నా పుస్తకం 'ప్రకృత చిత్రకారులు, శిల్పులు' లో కూడా ఆయన గురించి నేను రాసిన వ్యాసం ఉన్నది. అందులో ఆయన గురించి ఇలా రాశాను; 'రాజయ్యది నిండైన విగ్రహం. నిరాడంబరి. నిగర్వి. నిష్కపటి నిర్మోహమాటస్తుడు. నిజాయితీగలవాడు.' ఇంకా ఇలా రాశాను; 'బీదవారి ఇంట్లో పుట్టి, చిత్రకారులెవరూ లేని ఇంట్లో పుట్టి, పద్నాలుగవయేటనే తండ్రిని కోల్పోయి, చదువు సంధ్యలకు పెద్దగా నోచుకోని రాజయ్య ఎన్నో ప్రతికూల పరిస్థితుల నెదిరించి, శ్రమ చేసి డ్రాయింగ్ మాస్టారుగా సిద్ధిపేట గ్రామంలో జీవించి, భారతదేశపు విశిష్ట చిత్రకారులవ్వడం చిన్న విషయమా!'

23.08.2012

ఆంధ్రజ్యోతి

- టి. వెంకట్రావ్

కార్టూనిస్టు, రచయిత

కాపు రాజయ్య చిత్రాలతో ఉపయోగించే రంగుల మేళవింపు అద్భుతంగా ఉండేది. ఆయన వేసిన ప్రతి చిత్రం ఒక పల్లె సౌందర్యాన్ని ప్రతిబింబించేది. చివరి వరకు కూడా ఆయన పల్లె జీవనానికి సంబంధించిన చిత్రాలను మాత్రమే దించారు. ఆయన వేసిన చిత్రాలనే తెలంగాణ కవులు, రచయితలు రాస్తున్న పుస్తకాలకు ముఖచిత్రాలుగా వాడుకుంటున్నారు.

-బీ. మురళీధర్, ప్రముఖ కథారచయిత

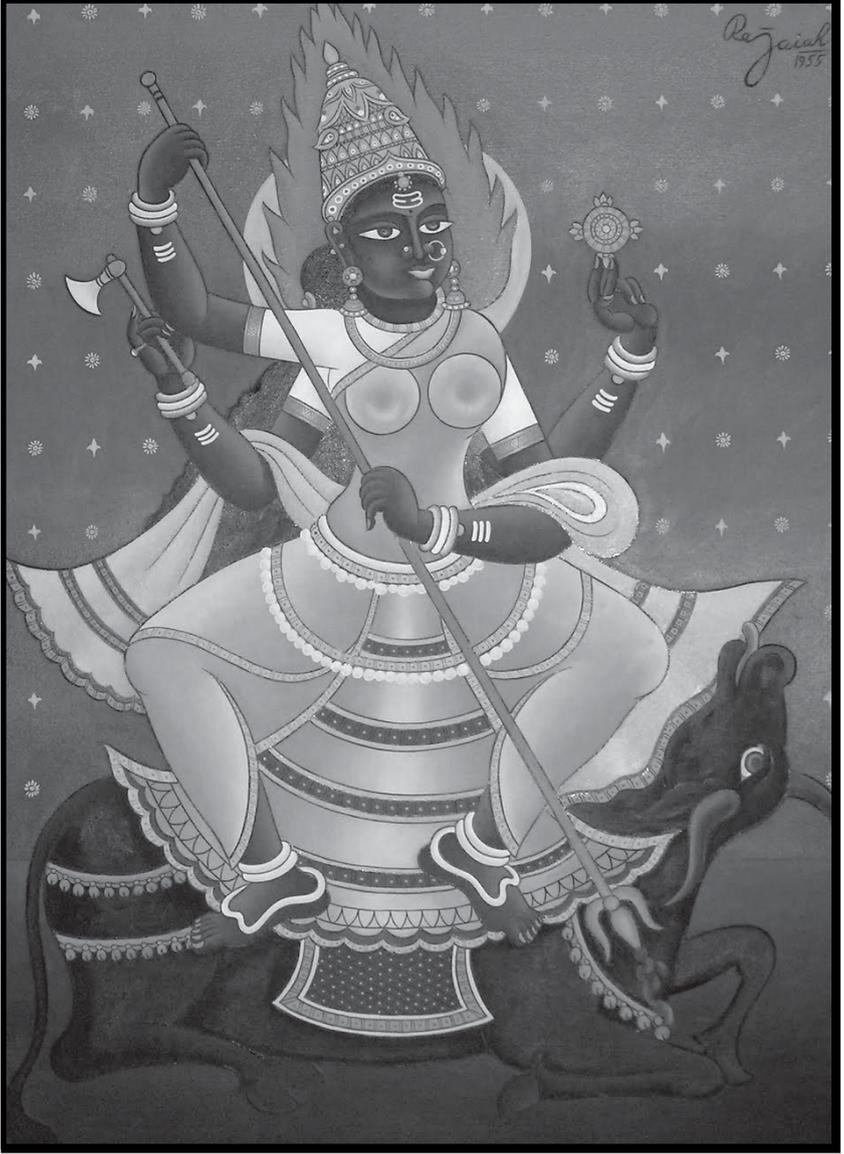
జాతి బొమ్మలు

కాలపురుషుని చిటికెన వేలు పట్టుకొని కాలంతో పరుగెడుతున్న బాలుడు మనిషి ఎప్పుడూ కొత్తదారులు వెతుకుతుంటాడు. కొత్త బాటలో ప్రయోగదిశగా పయనిస్తాడు. కొత్త రూపాన్ని ధరిస్తాడు. కొత్త అనుభూతిని పొందుతాడు. అయితే కొందరు ఆ అనుభూతిని తన హృదయంలో నింపుకొని తనకుతానుగా ఆనందిస్తారు. ఇంకొందరు ఆ అనుభూతిని ఇతరులకు పంచుతారు. తన పరిసరాలను జీవనాన్ని భూమికగా తీసుకొని, తన మనో ఫలకంలో గీసుకున్న రూపాలని వివిధ మార్గాల్లో ఆవిష్కరిస్తారు. ఆ సృజనాత్మకత దృష్ట్యా నేటి భారతీయ చిత్రకళను స్థూలంగా రెండు వస్తు రూపాలుగా చూడవచ్చు. అందులో భారతీయ సంస్కృతీ వారసత్వాలతో ప్రేరణ పొందడం వల్ల రూపొందిన చిత్రాలుగా, అలాగే పాశ్చాత్యుల రంగుల వాడడంలో, కుంచె స్పర్శల్లోని తళుకులు, ప్రయోగాలతో నిండిన ఇజాలతో ఆకర్షితులై రూపొందిన చిత్రాలుగా వేరు చేసి చూడవచ్చు. తమ ప్రాచీన కళా సంపదను కాపాడుతూ తన చుట్టూ ఉన్న జీవన దృశ్యాలను, సంస్కృతిని అన్ని కోణాలనుంచి స్పృశించి తనదైన శైలితో సృజించి భారతీయ చిత్రకళా లోకంలో సుస్థిర స్థానాన్ని పదిలపర్చిన అచ్చమైన జానపదస్రష్ట కాపు రాజయ్య. ఆంధ్రుల చిత్రకళతో పరిచయమున్న ప్రతి కళాభిమాని రాజయ్య చిత్రాల్లోని జానపద ఆత్మను తన హృదయానికి హత్తుకున్నవారే. మట్టి మనుషుల జీవన లయల్ని తమ మనోఫలకాలపై ముద్రించుకన్నవారే. తెలంగాణ బండరాళ్ళలో నిబిడీకృతమైవున్న విశ్వ శక్తుల్ని స్ఫురించుకున్నవారే.

రాజయ్య తెలుగు జానపద జీవన నడకకు రూపకర్తే కాదు, భావి జీవన వికాసానికి చరిత్రను దృశ్యమానం చేసిన బాధ్యతెరిగిన సృష్టికర్తకూడాను. తెలంగాణ జీవనంలోని కల్లగీసే కాశయ్యతో, పాలమ్మే శేషమ్మతో, బతుకమ్మను నెత్తినెత్తుకున్న అదెవ్వను, పతంగులు ఎగురవేసే చిన్నోడితో ఆత్మీయతను పెంచుకున్న ఉదాత్తుడు రాజయ్య. వారిని భారతీయ చిత్రకళా రంగానికి పరిచయం చేసిన కళామూర్తి రాజయ్య. పాతికేళ్ళ ప్రాయంలో హైదరాబాద్ ఫైనార్ట్స్ కాలేజీలో డిప్లమా పొందాక అంటే 1950 తర్వాత వాష్ పద్ధతిలో వాస్తవిక వాదంలో దమయంతి, కోయదంపతులు, ఉడుతభక్తి వంటి చిత్రాలు చిత్రించారు.

కాని, తాను చిత్రకారుడుగా ఎదిగేందుకు ప్రేరకాలైన, చిన్ననాటి నుంచి తనలో జాగృతమైన నకాషి చిత్రకారుల, పట చిత్రకారుల నుంచి పొందిన భావావేశాన్ని వ్యక్తీకరించేందుకుగాను తన స్వగ్రామం సిద్దిపేటలోని గ్రామీణ వృత్తి కళాకారులైన కంసాలి, వడ్రంగి, కుమ్మరి, చేనేత పనివారల చేతివేళ్ళలో రూపుదిద్దుకుంటున్న హస్తకళా రూపాలను, అలాగే తన చుట్టూ ఉన్న జానపద వారసత్వంలోని ప్రగాఢతనూ, వైవిధ్యాన్ని నిశితంగా అధ్యయనం చేశారు. ఈ అధ్యయన పరంపరలో అటు మాధ్యమంలోనూ, ఇటు వస్తువులోనూ, శైలిలోనూ వినూత్నమైన మార్పుతో టెంపెరా రంగుల్ని కార్డుబోర్డుపై, కాగితంపై, గుడ్డలపై వాడుతూ గ్రామం లోని చేతిపనివారల దృశ్యాల్నుండి జానపదుల గాఢల నుండి, ఆచారాల నమ్మకాల నుండి వస్తువుల్ని ఎంచుకొని చిత్ర రచన చేశారు.

సుమారుగా ఈ సమయంలోనే జామినీరాయ్ తన బెంగాలీ జానపద కళారూపాల మాతృకలకు పూర్తిగా ప్రతిరూపాల్ని సున్నితత్వం లేకుండా కృతకంగా సృజిస్తూ ఆధునిక భారతీయ కళాలోకంలో పతాక స్థాయిలో నిలుచున్నాడు. రాజయ్య మాత్రం జామినీరాయ్ చిత్రాల నుంచి సాంకేతికంగా ప్రేరణపొంది, తన టెంపెరా మాధ్యమంలో తనదైన వస్తువుతో సొంత గొంతుకను నింపి ప్రాచీన జానపద కళారూపాల నుంచి ప్రేరణ పొంది అత్యంత సహజసిద్ధంగా సృజనాత్మకత పదిలపరుస్తూ తనదైన ప్రత్యేకశైలి ఏర్పరచుకొని ఆనాటి ఆధునిక కళాకారుల, కళా విమర్శకుల దృష్టిని తనవైపు సారించేలా చేశారు. ఈ పరంపరలో వీరి 'బోనాలు' చిత్రం ప్రసిద్ధమైన 'దిస్టూడియో' లండన్ మ్యూజియంలో 1956లోనే అచ్చపటం, కేంద్ర లలితకళా అకాడమి 'కాంటెంపరరీ ఆర్టిస్ట్స్' పేరిట వీరి కళాకౌశలాన్ని ప్రస్తుతిస్తూ వ్యాసాన్ని ప్రచురించటంతో ఆధునిక భారతీయ కళాలోకంలో తనదైన శైలిని పదిలపరిచారు. తన చిత్రాల్లో రాజయ్యగారు ఎంచుకున్న మాధ్యమం తన వస్తువుకు పూర్తిగా సరిపోయి, ఆయతనాల్లేని తేటైన సహజరూపాల్ని, జానపదుల్లోని అమాయకత్వాన్ని, తాజాదనాన్ని నింపుతూ ఎక్కడా కృతకం కాకుండా అప్రయత్న సిద్ధంగా మట్టివాసనను నింపారు. రాజయ్యగారి కళా జీవన కృషికి తెలుగుజాతి చేతులెత్తి నమస్కరించాల్సిందికదే- ఎందుకంటే ఏ చిత్రకారుడూ తన సంస్కృతిలో భాగమైన బతుకమ్మ, బోనాలు, మోహరమ్, ఎల్లమ్మ జోగి వంటి తెలంగాణ పండుగలు, వీధినాటకం, బుర్రకథ, శారదగాళ్ళు వంటి కళా వారసత్వాలను, అలాగే కుమ్మరి, జాలరి, చాకలి, యాదవ, కల్లుగీసే గౌడు, పాలమ్మే, సోదిచెప్పే, కోయలను వంటి గ్రామీణ కుల వృత్తులలోని జీవన సహజ సౌందర్యాల్ని, ఆటుపోట్లను భారతీయ కళాచరిత్రలో దృశ్యబద్ధం చేయలేదు. కేవలం రాజయ్యగారు తప్ప! ఈ ప్రతిభావంతమైన సృజనకుగాను లలిత కళా అకాడమి 'కడగండ్ల బ్రతుకులు' చిత్రానికి 1990లో జాతీయ అవార్డు ప్రకటించింది. వీరి చిత్రాల్లో

ఇల్లస్ట్రేటేడ్ వీక్లీ సెంటర్ స్టైల్లో వేసిన దుర్గ పెయింటింగ్.
(గోల్డ్మెడల్ సాధించినది)

బలమైన ఉష్ణరంగులు, ప్రాథమిక రంగులు, వ్యతిరేక రంగుల్ని ఎక్కువగా వాడుతూ గ్రామీణుల్లోని సూటిదనానికి, తెలంగాణ జీవనంలోని స్వచ్ఛతకు ప్రతీకలయ్యాయి. సుమారుగా ఈనాడు తెలంగాణ జీవన చిత్ర రచన చేస్తున్న వర్తమాన చిత్రకారులంతా రాజయ్యగారి చిత్ర స్వభావంతో ఏ రంగులోనో, రూపంలోనో, మరే విషయంలోనో ప్రేరేపించబడ్డవారే రాజయ్యగారి చిత్రాలు వీరికి మార్గదర్శకాలే. 1970 తరువాత రాజయ్యగారి శైలిలో ప్రకాశ్మతకను, సంప్రదాయాన్ని మేళవించి పాశ్చాత్యుల మాధ్యమమైన శైలవర్ణాల్లో, ఆధ్యాత్మిక తాత్విక చింతనలో నడిచి సంప్రదాయాన్ని విడకుండా వేంకటేశ్వరునిపై తెలంగాణ బండరాళ్ళను ప్రతికలుగా చూపుతూ, ఒక సాంగ్రామాన్నే (బాణం) సాంకేతికంగా చూపుతూ శివునిపై వందలాది చిత్రాలు చిత్రించారు.

ఆరు దశాబ్దాల తన కళా జీవితంలో 1948 నుంచి జాతీయంగా, అంతర్జాతీయంగా అన్ని ప్రతిష్టాకరమైన చిత్ర ప్రదర్శనల్లోనూ, అంతర్జాతీయంగా జెకోస్లావేకియా, హంగరీ, రుమేనియా, బల్గేరియా, ఆస్ట్రేలియా, యుఎస్ఎ వంటిమరెన్నో దేశాల్లో వివిధ ఆర్ట్ గ్యాలరీల్లో వీరి చిత్రాలు ప్రదర్శింపబడ్డాయి.

1950 నుంచి దేశంలోని, రాష్ట్రంలోని ఎన్నో కళా సంస్థలు, కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రౌఢత్వాలు కళా విభూషణ్ణి, హంస, లలితకళారత్న, రాజీవ్ ప్రతిభా, కళాసరస్వతి, కళాప్రవీణతో, అలాగే జెఎన్టీయూ గౌరవ డాక్టరేట్తో, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం 'విశిష్ట పురస్కారంతో' సత్కరించింది. ఎన్నో దేశ రాష్ట్ర కళా సంస్థలకు గౌరవ ప్రాతినిధ్యం వహించి సిద్ధిపేటలో లలిత కళాసమితిని స్థాపించి తమ గురత్వంలో ఎంతోమంది చిత్రకారులను తీర్చిదిద్దిన అసమాన ప్రతిభామూర్తులు. చిత్రకళా లోకంలో తనదైన ముద్రతో తెలంగాణ జానపద జీవితాలకు దృశ్యరూపమిచ్చిన నిరాడంబర కళాతపస్వి రాజయ్యగారు మనసు వీడిపోయినా, కాలం పారినా, జీవనం మారినా, అదే స్వచ్ఛతతో, మట్టివాసన నిండిన ఆయన చిత్రరాజులను భావితరాలకు సాంస్కృతిక వారసత్వ సంపదగా, గ్రామీణ జీవన ప్రతీకలుగా నిలపడమే ఆయనకు సరైన నివాళి!

26.08.2012, ఆంధ్రజ్యోతి - **అద్దంకి తిరుమల సుప్రసన్నాచార్య**

తెలంగాణలో కాపురాజయ్య అంత గొప్ప చిత్రకారుడు మరొకరు లేరు. ఆయన ఆకస్మిక మరణం అందరికీ తీరనిలోటు. పల్లె జీవన చిత్రాలకు ప్రాణం పోసిన గొప్ప వ్యక్తి ఆయన. అలాంటి వ్యక్తి ఇక లేడు అంటే జీర్ణించుకోలేకపోతున్నాం.

-ఉదారి నారాయణ, తెరవే

కన్నీటి నివాళి

రాజయ్య మరణంతో తెలంగాణ చిత్ర కళారంగంలో మరొక ఎవరెస్టు శిఖరం కూలిపోయినట్లయింది. తన కళా సృజనకు సిద్ధిపేట పట్టణాన్ని కేంద్రంగా చేసుకుని రాజయ్య ఎన్నో చిరస్మరణీయమైన కళా ఖండాలను సృష్టించారు. చిత్రకళా అధ్యాపకునిగా సేవచేయడమే కాకుండా నిరంతరం శిక్షణ శిబిరాల ద్వారా ఎంతో మందిని చిత్రకారులుగా తీర్చిదిద్దిన ఘనత రాజయ్యకు దక్కుతుంది. 1992లో తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం డాక్టర్ కాపు రాజయ్యను విశిష్ట పురస్కారంతో గౌరవించుకుంది.

- తెలుగు వర్సిటీ ఉపాధ్యక్షుడు ఎల్లారి శివారెడ్డి

తెలంగాణ సంస్కృతిని రంగుల్లో పెట్టిన చిత్రకారుడు రాజయ్య, జానపద రీతులుగా రేఖలను సృష్టించి ఎన్నో అద్భుత చిత్రాలను గీసిన మహోన్నతుడు. విద్యాభ్యాసం లేకున్నా తనంతట తానే చిత్రకళను నేర్చుకున్న స్వయంభు చిత్రకారుడు. ఏఎన్ రామన్ ఎడిటర్ గా రూపొందించిన ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ మ్యాగజైన్ ద్వారా కాపు రాజయ్యకు అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి లభించింది. తెలంగాణ సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే బతుకమ్మ పండుగ, జానపద కొలువులు ఆయన కుంచెనుంచి జాలువారినవే. ఇప్పటికీ ఆయన చిత్రాలు స్వచ్ఛతతో కూడినవే. ఆధునిక చిత్రకళ ప్రయోగ పోకడలకు దూరంగా ఉంటూనే ప్రకృతిని ప్రతిబింబించే చిత్రాలు గీయడం ఆయనకే సాధ్యం.

- ఆచార్య కోవెల సుప్రసన్నాచార్య, కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ పురస్కార గ్రహీత

కాపు రాజయ్య అంతర్జాతీయ స్థాయిలో రాణించిన గొప్ప చిత్రకారుడు. నూతన కళాకారులు ఆయనను స్ఫూర్తిగా తీసుకొని ముందడుగు వేయాలి. ఆయన ఆకస్మిక మరణం తెలంగాణ జగతికే తీరనిలోటు. ఆయన దించిన చిత్రాలన్నింటిని కలిపి ఒక పుస్తకం వస్తే బాగుంటుంది.

- రవీంద్రశర్మ, ప్రముఖ శిల్పకారుడు

కావు రాజయ్య ఒక్కొక్క కళాఖండం అపురూపమైనది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమి అవార్డు గ్రహీత సామల సదాశివ దగ్గరరంగులు కలపడం నేర్చుకున్న రాజయ్య చిత్రకారుడిగా అంతర్జాతీయంగా పేరు గడించాడు. శ్రీ లక్ష్మణగౌడ్, శ్రీ వైకుంఠం, కీ.శే. కొండపల్లి శేషగిరిరావు మరియు శ్రీ ఏలే లక్ష్మణ్ చిత్రకళలో పేరు సంపాదించగా కీ.శే. కావు రాజయ్య అదే ఖ్యాతిని అందుకున్నారు.

- వారాల ఆనంద్, లఘు చిత్రాల దర్శకుడు

ఆయనకు పలు జిల్లాల్లోని నటులు, రచయితలతో అనుబంధం ఉంది. తెలంగాణ ఆడపడుచులు జరుపుకునే బతుకమ్మ చిత్రం అంతర్జాతీయంగా గుర్తింపు పొందింది. అలాగే గీత కార్మికుల చిత్రాలు ప్రసిద్ధి చెందాయి. సిద్దిపేటలో ఏర్పాటు చేసిన కళాక్షేత్రంలో ఆయన దగ్గర ఎందరో శిష్యురికం చేసి వర్ధమాన చిత్రకారులుగా ఎదిగారు.

- మాడిశెట్టి గోపాల్, నటుడు, రచయిత

రాజయ్య ఒక మానవతావాది. చిత్రకారుడిగా తెలంగాణ ప్రజల జీవిత విశేషాలను ప్రతిబింబించే విధంగా చిత్రాలను రూపొందించారు. ఆయన ప్రతి చిత్రంలోనూ తెలంగాణ సంస్కృతి, సంప్రదాయాలు ప్రతిబింబించేవి. ఆయన చిత్రాల వలెనే ఆయన మనసు కూడా ఎంతో సున్నితమైంది. కష్టాలలో ఉన్నవారిని ఆదుకోవడం ఆయన ప్రత్యేకత.

- జలజం సత్యనారాయణ, తెలంగాణ ప్రైవేటు విద్యాసంస్థల రాష్ట్ర గౌరవ అధ్యక్షుడు

మెదక్ జిల్లా ప్రజలే కాకుండా తెలంగాణ జిల్లాల్లోని ప్రజలందరూ గర్వించదగిన వాడు కొత్త కావు రాజయ్య. సున్నితమైన భావాలను తెలంగాణ ప్రజల జీవితాలను చిత్రాల ద్వారా అద్భుతంగా చిత్రించే నైపుణ్యం గలవాడు. ప్రధానంగా గీత కార్మికులు ఇతర చేతివృత్తులవారి జీవన స్థితిగతులను అద్భుతంగా చిత్రించి తెలంగాణ భావాలను విస్తృతంగా ప్రచారం చేసిన మహానుభావుడు రాజయ్య.

- కోట్ల వెంకటేశ్వర్ రెడ్డి, పాలమూరు జిల్లా రచయితల సంఘం నాయకుడు.

రాజయ్య బతుకమ్మ బొమ్మలు ప్రతీకలుగా మారిపోయాయి. తెలంగాణ ప్రజల జీవన స్థితిగతులను అద్భుతంగా చిత్రించాడు. ఆయన చిత్రాలు ఎంతోమంది చిత్రకారులకు మార్గదర్శకం అయ్యాయి.

- గుముదాల చక్రవర్తి గౌడ్, కమలేకర్ శ్యాంప్రశాద్, పాలమూరు కళావేదిక

అవార్డులు... రివార్డులు...

- 1956లో కేరళ ప్రభుత్వ ప్రదర్శనలో బంగారు పతకం
- 1958లో మధ్యప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన ప్రదర్శనలో ఉత్తమ చిత్రకారుడి అవార్డు
- 1964లో మైసూరు దసరా ఉత్సవాల్లో ప్రథమ బహుమతి
- 1966లో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ గౌరవ పురస్కారం
- 1975లో చిత్రకళా ప్రపూర్ణ అవార్డు
- 1978లో 37వ అఖిల భారత ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్లో బంగారు పతకం
- 1981లో ఆంధ్రప్రదేశ్ లలితకళ అకాడమీ నిర్వహించిన ప్రదర్శనలో స్వర్ణ పతకం
- 1985లో న్యూఢిల్లీ సిల్వర్ జూబ్లీ ఎగ్జిబిషన్ అవార్డు
- 1987లో తెలుగు వర్సిటీ ప్రత్యేక పురస్కారం
- 1988 నుంచి 1992 వరకు భారత ప్రభుత్వం సీనియర్ ఫెలోషిప్
- 1990లో రిసీలెంట్ చిత్రానికి జాతీయ పురస్కారం
- 1992లో హైదరాబాద్ కళావేదిక అవార్డు
- 1993లో జేఎన్టీయూ టెక్నికల్ యూనివర్సిటీ కళా ప్రవీణ బిరుదు.
- 1993లో కళారత్న బిరుదు
- 1997లో కళా విభూషణ్, 2000లో హంస అవార్డులు
- 2007లో లలిత కళారత్న పురస్కారం
- 2010లో రాజీవ్ ప్రతిభా అవార్డు
- 2010లో జీవన సాఫల్య పురస్కారం

సిద్ధిపేట 'సిద్దుడు'!

ఈ మట్టికేదో మహత్తుంది
 ఆచేతి గీతలకేదో చెప్పరాని శక్తున్నది
 ఈ తెలంగాణ నేలే బతుకు పాఠాల పలక
 మట్టిగీతల కలయికే ప్రపంచకం!
 మట్టికి రంగులద్ది
 ఆ మట్టిని బోనాలు చేసి బతుకమ్మను చేసి
 సమస్త సెమట సుక్కల రూపాల్ని గీసి
 పొద్దు పొడిపించటమే చిత్రకళ!

తన నేలను పటం చేసుకుని
 తన వూసుల్ని కుంచె చేసుకుని
 చిట్టిపోతున్న బతుకు చిత్రాలను
 రాసుకుంటూ గీసుకుంటూ
 పోయినవాడా కాపు రాజయ్యా!
 నీ మట్టే నీ పలకరింత
 నీ గీతలే ప్రపంచం పులకరింత
 అసలు ఈ తెలంగాణ మట్టే
 చిత్రలేఖనాల చీమలపుట్ట!

మట్టివాసనల పరిమళాల మాగిన రూపం
 కాపు రాజయ్య చిత్రకలం
 బోనాన్ని విశ్వపటం మీద గీసి
 చిత్రకళలను కావలి కాస్తున్న కాపు
 మట్టిమనుషుల బతుకు జెండాను
 జీవితమంతా మోసిన కాపు
 మట్టికి చిత్రకళల తత్వాన్ని చెప్పి
 రాసుకుంటూ పోయిన రాజయ్య!
 గీతల్ని జీవితం చేసినవాడే చిత్రకారుడు
 సమస్తాన్ని తన చేతిరాతతో
 దృశ్యం చేసి చూపినోడే ఆర్థిస్తు
 కాపు రాజయ్య ఓ సాంస్కృతిక జెండా
 తెలంగాణ సంస్కృతి రూపశిల్పి

పిల్లలూ పెద్దలూ
 బోనాలెత్తుతుంటే కానవస్తాడు!
 ఆయన గాలిలోకి ఎగిసిన పెద్దబాడిశ
 సాలెల మగ్గాల సుఖదుఃఖాల కలనేత
 తాటిచెట్టుకు కట్టిన కల్లుముంత
 మూతికి రేకకు మధ్య చేతి చిత్రం రాజయ్య
 సబ్బండ వర్ణాల చిత్రమాలిక
 కాపు రాజయ్య!
 కన్నీటి గోళాలను గీసినవాడే
 చిత్రకారుడు మా కాపు రాజయ్య
 కన్నీటి చుక్కల చిత్రాల మూట
 మా రాజయ్య సద్దిబువ్వ
 కోలాటాల ఆరాటాల
 బతుకమ్మల బోనాల అందెల శబ్దం
 గాయపడ్డవాడు గీసిందే గీత
 తనను తాను కొట్టేసుకున్నవాడే
 మంది ముఖచిత్రమైతాడు!

ఓ సిద్ధిపేట సిద్దుడా
 మట్టిగీతల బుద్ధుడా
 మట్టికి రంగులద్దిన విశ్వచిత్రకారుడా
 ఈ నేలమీద నువ్వెప్పుడు
 కాస్తుంటావు వూస్తుంటావు
 చిత్రజగత్తులో మెరుస్తుంటావు
 ఓ చిత్రకారుడా
 అసలు నీ గీతతోనే లోకానికి
 ఇంత వెలుగు!

- జూలూరు గౌరీశంకర్

అధ్యక్షులు, తెలంగాణ రచయితల వేదిక
 22-8-2012, సాక్షి

ఇప్పటి వరకూ వెలువడిన దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక సంచికలలోని ముఖ్యాంశాలు

సెప్టెంబర్

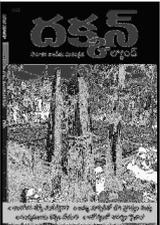
❖ విధ్వంసకర అభివృద్ధిలో హైదరాబాద్ ❖ పరకాల: మన పోరు ఎవరిపై
❖ 'దండయాత్ర' ఎవరి కోసం? ❖ పోలవరం కాదిది 'ధన'వరం ❖
హైదరాబాద్ విస్తరణపై చేనేత ప్రభావం ❖ 1948 పోలీస్ చర్య: భిన్న
దృక్పథం ❖ సమైక్య రాష్ట్రంలో సమగ్ర దోపిడి ❖ శ్రీశైలంలోనూ ప్రభుత్వానికి
చెంపదెబ్బ ❖ రాజ్యం వెక్కిరించిన వాకపల్లి ❖ తెలుగువారి భౌగోళిక ఐక్యత
ఒక మిథ్య ❖ వాల్ మార్షను వ్యతిరేకిద్దాం

అక్టోబర్

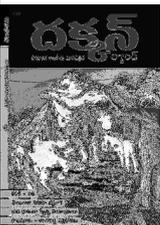
❖ కదం తొక్కే హక్కు ❖ నీటివనరుల్లో తెలంగాణకు ఎనలేని అన్యాయాలు
❖ విదేశీ కంపెనీల గుప్పిట్లో భారతదేశం ❖ కృష్ణానదిలోకి గోదావరి జలాలు
❖ జీవ వైవిధ్యసదస్సు ❖ బతుకమ్మ ❖ పాలమూరు జలసాధన దీక్ష ❖
ఎడారిగా కరింసగర్ జిల్లా ❖ విద్రోహ విలీనం ❖ ఇండియన్ సినిమా
ఆత్మహత్య

నవంబర్

❖ ఆందోళన చేస్తే చంపేస్తారా ❖ లిఫ్ట్ ఇరిగేషన్ కు పరిష్కారం ❖ హైదరాబాద్
రాజ్యంలో ఆరోగ్య సంరక్షణ ❖ ఓపెన్ కాస్ట్ గనులు ❖ మేధాపాట్కర్ ఇంటర్వ్యూ
❖ కదం తొక్కిన జర్నలిస్టులు ❖ సర్కారు బడిని బతికించుకుందాం ❖ సంస్కరణల
సమ్మెటకు కళ్ళెం వేయాలి ❖ తెలంగాణకు అడ్డు ఎవరు ❖ గోసరిల్లుతున్న
గోండు గూడెం ❖ ముంబైతో తెలంగాణ పేగుబంధం ❖ విద్రోహ చరిత్రను
చెరిపేద్దాం ❖ తెలంగాణపై తెలుగు సినిమా సాంస్కృతిక దాడి

డిసెంబర్

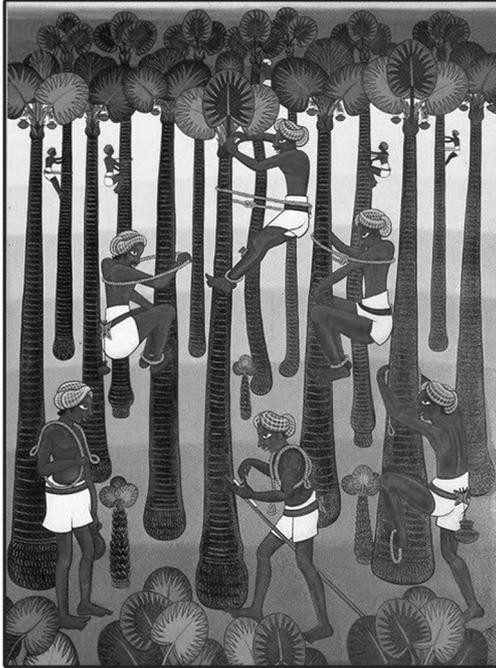
❖ పోరాడితే రాజ్యం ❖ ప్రజారోగ్యం పట్టని ప్రభుత్వం ❖ బాల్యాన్ని చిడేస్తున్న
పాలకులు ❖ ఆ...శ చచ్చిపోయింది... ❖ కేంద్ర హోంమంత్రిగారూ ❖
వెంకటేశ్వర్లు హత్యలో పాలక వర్గ కుట్ర ❖ అమలు కాని 421 జీఓ: ఆగని
రైతుల ఆత్మహత్యలు ❖ అంబేద్కర్ అందరివాడు ❖ నింగినేలకు నడుమ! ❖
తెలంగాణ ద్రోహులు ❖ హైదరాబాద్ చుట్టూ వలసాధిపత్యం దడి ❖
అణుధార్మిక కాలుష్యం ❖ గూటిలోని దీపం - గూడూరి సీతారాం

కాపు రాజయ్యగారు సూల్ అఫ్ ఆర్ట్స్ & క్రాఫ్ట్స్ లో డిప్లొమా పూర్తిచేసిన ఆయన జీవితమంతా కష్టపడి నిలబడ్డడు. వృత్తినీ ప్రవృత్తినీ ఒక యజ్ఞంలా నిర్వహించారు. తెలుగు చిత్రకళారంగంలో రాజయ్య తనదైన ప్రత్యేకమైన శైలిలో అనేక దశాబ్దాల పాటు వెలుగొందారు. తనదైన శైలిలో జీవించిన ఆయన మార్కెట్ వెంబడి పరుగెత్తకుండా తన వ్యక్తిత్వాన్ని నిలుపుకున్నారు. సిద్దిపేటలో లలిత కళా సమితిని స్థాపించి తమ గురుత్వంలో ఎంతోమంది చిత్రకారులను తీర్చిదిద్దిన అనమాన వ్యక్తి రాజయ్య. సహస్ర చంద్రోదయం జీవించిన ఆయన ఆదర్శప్రాయులు.

- బి. నర్సింగరావు, సినీ దర్శకులు

డా. కాపు రాజయ్య
1925 - 2012

1990లో జాతీయ పురస్కారం లభించిన కల్లుగీత కార్మికులపై రాజయ్య గీసిన రిసీలైఫ్ చిత్రం

TELANGANA
RESOURCE CENTRE